

Ungdomar bör arbeta!

- Om den disciplinerande och normaliserande aspekten av Utvecklingsgarantin och Jobbgarantin för ungdomar

Av: Elin Hällstig & Erika Bertilsson

LUNDS UNIVERSITET
Socialhögskolan

Kandidatuppsats SOPA63
Ht 2014

Handledare: Mikael Sandgren
Examinator: Anna Rypi

Abstract

The purpose of this study was to understand the type of disciplining and normalizing that includes in the two measures the Development Guarantee and the Employment Guarantee for youth. This study is based on a qualitative content analysis with inspiration from hermeneutics where discipline and normalizing represent the theoretical starting points. Five assessments from governmental agencies regarding these measures have been reviewed, analyzed and interpreted from selected theoretical premises. The conclusion of the study shows that the type of discipline which is most noticeable is sanctions in terms of correction through a regulatory system, instructions or commands. Discipline in the form of rewards has only been found occasionally. The study also demonstrates that the Development Guarantee and the Employment Guarantee for youth can be understood as a process of normalization where the measures serve to make the abnormal normal in order to fit in and conform to society's structure. This is achieved through additional resources, influencing factors and child rearing and is made legitimate through a framework of rules, instructions and corrections. Within the framework of the study it is made clear that disciplining and normalizing can and should be understood in its entirety.

Keywords: Development Guarantee for youth, disciplining, Employment Guarantee for youth, normalizing, and youth unemployment.

Till eftertanke

av Søren Kierkegaard

Om jag vill lyckas
med att föra en människa mot ett bestämt mål,
måste jag först finna henne där hon är
och börja just där.
Den som inte kan det
lurar sig själv när hon tror att hon kan hjälpa andra.

För att hjälpa någon
måste jag visserligen förstå mer än vad han gör,
men först och främst förstå det han förstår.
Om jag inte kan det,
så hjälper det inte att jag kan och vet mera.

Vill jag ändå visa hur mycket jag kan,
så beror det på att jag är fåfäng och högmodig och egentligen vill bli beundrad av den andre i stället
för att hjälpa honom.
All äkta hjälpsamhet börjar med ödmjukhet inför den jag vill hjälpa
och därmed måste jag förstå
att detta med att hjälpa inte är att vilja härska,
utan att vilja tjäna.

Kan jag inte detta
så kan jag inte heller hjälpa någon.

Innehållsförteckning

Innehållsförteckning.....	4
1. Inledning	6
2. Problemformulering	6
3. Syfte och frågeställningar	7
4. Bakgrund.....	8
4.1 Arbetsmarknadspolitikens bakgrund.....	8
4.2 Åtgärdernas bakgrund	9
5. Centrala begrepp	10
6. Tidigare forskning	11
6.1 Ungdomsarbetslöshet som socialt problem.....	11
6.2 Förändrade förutsättningar på arbetsmarknaden.....	12
6.3 Åtgärder som kontroll och styrning	13
6.4 Den disciplinära makten.....	14
6.5 Koppling till studien.....	15
7. Teori	16
7.1 Inledning av teoriavsnitt.....	16
7.2 Disciplinering.....	16
7.3 Normalisering.....	18
8. Metod	20
8.1 Val av metod.....	20
8.2 Urval.....	20
8.2.1 Urvalskriterier	21
8.2.2 Källkritiska principer	24
8.3 Metoddiskussion	25
8.4 Studiens tillförlitlighet	26
8.5 Bearbetning och analys av material	28
8.6 Etiska överväganden	30

9.	Resultat och analys.....	31
9.1	Åtgärderna i sig som en sanktion	31
9.2	Krav som disciplinerings teknik	32
9.3	Tid och rum som disciplinerings teknik	35
9.4	Trepartssamtal och handlingsplan som disciplinerings teknik.....	36
9.5	Ersättningssystem som disciplinerings teknik	38
9.6	Arbete som norm – normalisering som en del av disciplineringen.....	39
9.7	Resursförstärkning som normalisering	41
9.8	Åtgärderna som styrmedel och uppfostran mot normalisering.....	42
10.	Sammanfattning och avslutande diskussion	43
10.1	Sammanfattning	43
10.2	Avslutande diskussion	45
11.	Referenser	47
	Bilaga 1	50

1. Inledning

I dagens samhälle diskuteras ofta arbetslösheten som ett stort socialt problem, inte minst ungdomsarbetslösheten. I Sverige år 2013 var det 10,4 % ungdomar i åldrarna 20-24 som varken ägnade sig åt förvärvsarbete eller någon form av studier (SCB, 2014). Blomberg och Schröder (1999) förklarar att ungdomsarbetslösheten i Sverige under en väldigt lång tid har varit högre än de vuxnas arbetslöshet. Genom arbetslöshet blir den unge ofta isolerad och saknar därmed koppling till den struktur som ett lönearbete innebär. För många ungdomar kan detta således leda till känslan av att förlora kontrollen av sitt liv. Jönsson och Starrin (1998) menar att arbetslöshet är ett socialt problem som ofta relateras till andra problem såsom psykisk ohälsa och social exkludering vilket kan leda till en känsla av skam. Ungdomars situation på arbetsmarknaden har förändrats och försämrats under de senaste decennierna. Arbetsmarknaden för ungdomar har blivit mer instabil och kraven på ungdomar har blivit högre (SOU 2013:74). Börjesson och Gullberg (1999) menar att arbetslivet i sig har blivit mer osäkert och det är inte ovanligt att ungdomar får arbete i kortare perioder eller får delta i olika arbetsmarknadspolitiska åtgärder.

2. Problemformulering

Junestav (2008) skriver att Sverige befann sig i en ekonomisk kris under 1990-talet och att detta påverkade den svenska välfärden. Villkor för arbetslöshetsersättning skärptes och A-kassans ersättningsperioder förkortades. För att minska de kraftigt ökade socialbidragskostnaderna minskades rätten till bidrag och kraven för socialbidrag skärptes. Detta genom att individen skulle vara aktiv i form av arbete eller sysselsättningsåtgärd för att vara berättigade socialbidrag. Milton (2006) förklarar att ett flertal forskare menar på att det skett ett ideologiskt skifte och att samhället nu går mot ett mer individualiserat synsätt. Aktiveringskravet på bidragstagare kan ses som ett exempel på detta, där individens eget ansvar över sin situation och tillvaro är en grundläggande byggsten. Det är bidragstagarens motivation och arbetsvilja som står i centrum för att rätten till bistånd ska föreligga. Johansson (2006) menar att individen har en skyldighet att aktivera sig samtidigt som staten har en skyldighet att bedriva en aktiv arbetsmarknadspolitik, där ingen människa, mot sin vilja ska gå arbetslös.

Milton (2006) skriver i likhet med Johansson (2006) att aktiveringspolitiken ger staten/kommunen i större utsträckning rätt att ställa högre krav på den arbetslösa. Utvecklingsgarantin infördes 1998 och blev en kontroversiell åtgärd då förstärkta skyldigheter och krav på motprestation nu blev centralt i arbetsmarknadspolitiska åtgärder (Johansson, 2006).

Utvecklingsgarantin inriktade sig till arbetslösa ungdomar som blev tvungna att ingå i åtgärden i de fall den erbjöds i kommunen för att inte mista sin ekonomiska ersättning. Utvecklingsgarantin upphörde 2007 och ersattes med den nuvarande åtgärden Jobbgarantin för ungdomar. Syftet med de båda åtgärderna var att genom strukturerade insatser på heltid styrka den arbetslösas kvalifikationer och att genom aktivitet träna individer för att ta sig ut på arbetsmarknaden (Perjos, 1999; Hall & Liljeberg, 2011). Det faktum att det har funnits färre jobb än arbets sökande har hamnat i skymundan. Istället har fokus lagts på den arbetslösas skyldigheter till att söka arbete (Johansson, 2006). Hur kommer det sig att arbetslösa ungdomar förs in i åtgärderna när det ändå är en liten chans till arbete? Johansson (2006:27–30) menar på att åtgärderna endast syftar till att tillfredsställa det kontrollerande, disciplinerande systemet. Ovanstående resonemang påminner om Foucaults teori om disciplinering och normalisering i övervakande institutioner såsom fängelset, där övervakning, kontroll och träning är centrala begrepp som syftar till att genom disciplinering normalisera det avvikande (se Nilsson, 2008:96). Nilsson (2008:112) förklarar utifrån Foucault att den disciplinära makten har börjat sprida sig från fängelset till andra samhällsliga institutioner såsom socialtjänsten. Disciplinering kan ta olika form och i Foucaults teori om fängelse kan det disciplinära systemet innebära en form av uteslutningsmekanism för den utsatta individen (Nilsson, 2008:107). Till skillnad från det klassiska fängelsesystemet och dess disciplinering syftar åtgärder som Utvecklingsgarantin och Jobbgarantin för ungdomar till att de unga ska få tillträde till arbetsmarknaden. Frågan är vilken form av disciplinering som utvecklas i sådana typer av arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Disciplinering kan ske på många olika sätt dels genom sanktioner men även genom belöningar. Disciplinering kan även ses som en normaliseringsprocess, då makthavaren skapar normaliserande omdömen genom disciplinering (Nilsson, 2008:106).

Utifrån ovanstående problemformulering tycks det finnas både likheter och skillnader i det disciplinära fängelsesystemet och i åtgärderna Utvecklingsgarantin och Jobbgarantin för ungdomar. Vi vill nu närmre undersöka och förstå vilken form av disciplinering och normalisering som inbegrips i åtgärderna.

3. Syfte och frågeställningar

Syftet med vår undersökning är att förstå den form av disciplinering och normalisering som inbegrips i Utvecklingsgarantin och Jobbgarantin för ungdomar.

Frågeställningar

- Inbegriper Utvecklingsgarantin och Jobbgarantin för ungdomar någon form av sanktioner och i sådana fall hur kan dessa förstås?
- Inbegriper Utvecklingsgarantin och Jobbgarantin för ungdomar någon form av belöningar och i sådana fall hur kan dessa förstås?
- Hur kan Utvecklingsgarantin och Jobbgarantin för ungdomar förstås som en normaliseringsprocess?

4. Bakgrund

I följande avsnitt kommer en bakgrundsbeskrivning presenteras. I första delen kommer en beskrivning över hur socialpolitiken och arbetsmarknadspolitiken har förts mot mer kravfyllda ersättningar samt en förklaring till arbetslinjens förändrade förutsättningar. I andra delen kommer en historisk beskrivning kring hur de olika insatserna för arbetslösa ungdomar har sett ut över tid.

4.1 Arbetsmarknadspolitikens bakgrund

Åström (2008) beskriver 1990 talets förändringar i socialpolitiken som något jämförbart med den politik som drevs redan på 1800-talet. Vid båda tillfällena fanns det en misstro till att individerna ville arbeta och att de istället vände sig till bidraget och på så vis missbrukade sina rättigheter. Junestav (2008) menade trots detta att det historiskt sett alltid har varit skamfullt att vara fattig, inte minst behovet av behovsprövad socialhjälp (försörjningsstöd). Författaren menar även att denna skam utgår ifrån den arbetslinje som väldigt länge har spelat stor roll för svensk arbetsmarknadspolitik. Junestav (2008) har definierat arbetslinjen på tre olika sätt. Den första benämner hon som den disciplinära linjen, där motprestationer är ett krav och/eller bestraffning för den som inte kan bistå med sin egen försörjning och därmed behöver samhällelig hjälp. Den andra definitionen är en typ av uppfostran där man ska ge stöd till samhällsmedborgaren för att individen sedan ska klara sig själv. Den tredje definitionen är rätten till arbete som innebär att om individen står till arbetsmarknadens förfogande ska denne även ha rätt till ekonomisk ersättning vid behov. Junestav (2008) skriver att Sverige befann sig under en ekonomisk kris under 1990-talet och att detta påverkade den svenska välfärden. Den höga arbetslösheten var en het diskussion under detta årtionde, vilka krav var rimliga att ställa på den enskilda individen i utbyte mot rätten till bistånd? Villkor för arbetslöshetsersättning skärptes och A-kassans ersättningsperioder förkortades, vilket innebar att mycket av problematiken lades på kommunerna och försörjningsstödet. För att minska de kraftigt ökade socialbidragskostnaderna minskades rätten till bidrag och kraven för socialbidrag skärptes. Detta genom att individen skulle vara aktiv i form av arbete eller sysselsättningsåtgärd för att vara berättigade socialbidrag.

Under 1990-talskrisen blev arbetsmarknadspolitiken således mer kravfylld, individen fick en större skyldighet innan rätten till ersättning inträdde. I detta kan vi enligt Junestav (2008) avläsa att den ekonomiska krisen på 1990-talet har satt spår i dagens socialpolitiska debatt. Ökade aktiverings/arbetskrav samt krav på motprestation i social/arbetsmarknadspolitiska sammanhang är ett tecken på detta. 1998 infördes Utvecklingsgarantin för ungdomar som innebar skärpta krav på aktivering av unga, åtgärden byttes sedan ut till Jobbgaranti för ungdomar. Båda åtgärderna kan ses som en form av motprestation för att vara berättigade ersättning, en form av uppfostran där samhället söker att ge stöd till individen. Det kan även ses som en form av rättighet till arbete som i detta sammanhang innebar att rätten till ersättning föreligger den som står till arbetsmarknadens förfogande. Med detta kan vi även konstatera att arbetslinjen fortfarande är tydlig och en stor del av vår arbetsmarknadspolitik, men har sedan 1990-talets kris till större del präglats av ökade skyldigheter och således minskade rättigheter. Inte minst genom de åtgärder vi syftar att undersöka och de individer som påverkas av dessa.

4.2 Åtgärdernas bakgrund

Den första åtgärd som utformades specifikt för ungdomar hette ungdomslagen och kom 1984. Innan dess hade ungdomar fått vara delaktiga i samma program som de vuxna. I ungdomslagen skulle ungdomarna arbeta med uppgifter som annars inte skulle ha genomförts inom den offentliga sektorn. 1987 kom avtalade inskolningsplatser som anordnades inom den privata sektorn, denna åtgärd avskaffades 1994. Ungdomslagen ersattes av särskilda inskolningsplatser i offentlig sektor 1989, i denna åtgärd skulle ungdomarna anvisas till en plats efter att de varit arbetslösa i 7 veckor. 1992 kom ytterligare en ny åtgärd, ungdomspraktik som kunde förläggas både hos privat eller offentlig sektor. Målgruppen var 17-25 år och den arbetssökande skulle varit arbetslös i 16 veckor för att bli anvisad till åtgärden. 1995 kom en ny åtgärd som ersatte ungdomspraktik, arbetsplatsintroduktion, här fick endast ungdomar som var mellan 20-25 år delta. Under 1995 kom ytterligare en ny åtgärd, datortek, denna åtgärd riktade sig till ungdomar mellan 20-24 år. En annan åtgärd som introducerades 1995 var Kommunala ungdomsprogrammet och inriktade sig till ungdomar mellan 18-20 år, denna åtgärd var den första där kommunerna tog över ansvaret för ungdomsåtgärden. Utvecklingsgarantin kom 1998 och erbjöds till ungdomar mellan 20-24 år. Utvecklingsgarantin innebar att kommunerna kunde teckna avtal med staten. Avtalet innebar att kommunerna skulle vara ansvariga för aktivering för ungdomar mellan 20- 24 år, ungdomen skulle bli anvisad till åtgärden via arbetsförmedlingen efter 90 dagars arbetssökande (Forslund & Skans, 2006). Denna åtgärd varade under 9 år, 2007 ersattes Utvecklingsgarantin med den nuvarande åtgärden Jobbgarantin för ungdomar (Hall & Liljeberg, 2011).

5. Centrala begrepp

I detta avsnitt följer en redogörelse av centrala begrepp som är återkommande i undersökningen. Definitionerna som presenteras nedan är studiens tillämpning av begreppen. En beskrivning av Utvecklingsgarantin och Jobbgarantin för ungdomar presenteras även i avsnittet.

Ungdomsarbetslöshet

Statistiska Centralbyråns definition av begreppet ungdomsarbetslöshet är en individ mellan 15-24 år som varken arbetar eller studerar (SCB, 2014). I föreliggande studie undersöks Utvecklingsgarantin och Jobbgarantin för ungdomar. Målgruppen för åtgärderna är ungdomar mellan 16-24 år.

Utvecklingsgarantin

Utvecklingsgarantin infördes 1998 och är en åtgärd som riktar sig till ungdomar mellan 20-24 år. Fokus i åtgärden läggs på det individuella stödet och uppföljning för att den unga ska kunna ta sig in på arbetsmarknaden. Kommunerna får teckna ett avtal med staten som innebär att kommunen har ansvaret för aktiveringen av den unga (Perjos, 1999). Utvecklingsgarantin kommer senare under samma år att byta namn till Ungdomsgarantin för ungdomar. I denna studie kommer endast Utvecklingsgarantin som begrepp att användas.

Jobbgarantin för ungdomar

Jobbgarantin för ungdomar infördes 2007 och är en åtgärd som riktar sig till alla arbetslösa ungdomar mellan 20- 24 år som har varit arbetslösa och inskrivna på arbetsförmedlingen i minst tre månader. Fokus ska läggas på jobbsökaraktiviteter och coachning. Målet med åtgärden är att den unge så snabbt som möjligt ska ta sig ut på arbetsmarknaden eller påbörja en reguljär utbildning (Hall & Liljeberg, 2011)

Arbetsförmedlingen

Arbetsförmedlingen är en statlig myndighet. Deras uppdrag, mål och uppgifter kommer från regeringen och riksdagen som ger instruktioner kring hur Arbetsförmedlingen ska genomföra sina uppdrag. Det övergripande målet för Arbetsförmedlingen är att förenkla för den som söker arbete och ge stöd till de personer som står långt från arbetsmarknaden. Arbetsförmedlingen erbjuder extra insatser till den arbetssökande genom arbetsmarknadspolitiska program (Arbetsförmedlingen, 2014).

Arbetsmarknadspolitiska åtgärder

Arbetsmarknadspolitiska program innebär extra hjälp och stöd för den arbetslösa för att på så sätt finna arbete (Arbetsförmedlingen, 2014).

Arbetsmarknadspolitiska åtgärder innebär således olika program/insatser vilka syftar till att ge den arbetslösa stöd och hjälp. Dessa program skall anpassas efter den arbetslösas svårigheter att ta sig ut på arbetsmarknaden.

6. Tidigare forskning

I detta avsnitt redogörs för tidigare forskning kring arbetslöshet samt forskning kring åtgärder som syftar till att få ut arbetslösa på arbetsmarknaden. Avsnittet berör även tidigare forskning som behandlar kontroll och disciplinering inom det sociala arbetet. Följande avsnitt har delats upp i olika delar på grund av dess omfattning. Först presenteras ungdomsarbetslöshet, individers upplevelser och förändringar i arbetsmarknadens struktur. Detta efterföljs sedan av forskning som behandlar åtgärder som kontroll och styrning. Avsnittet avslutas med forskning som berör disciplinering inom det sociala arbetet. I undersökningen har en avgränsning gjorts till forskning inom socialt arbete.

6.1 Ungdomsarbetslöshet som socialt problem

Tidigare studier av arbetslöshet har ofta framhållit konsekvenser och påverkan på individen som följer av arbetslöshet. Arbetslöshet kan leda till ekonomiska, hälsomässiga och sociala konsekvenser för individen. En hög ekonomisk påfrestning samt en hög grad av skamfyllda erfarenheter hos den arbetslösa kan leda till allt svårare och allvarligare hälsomässiga och sociala problem (Jönsson & Starrin, 1998). Angelin (2009) menar att arbetslösas egen förklaring av långvarigt utanförskap på arbetsmarknaden främst beror på individuella faktorer sammankopplat med utsatthet på grund av olika livshändelser.

I hela Europa är arbetslösheten betydligt högre bland ungdomar än bland resten av befolkningen. Forskning kring arbetslösheten i Europa visar att det finns en allvarlig och betydligt högre risk för marginalisering och utanförskap hos arbetslösa ungdomar (Hammer, 2003). Ungdomsarbetslösheten har därmed visats påverka den unge på många olika plan. Rantakeisu, Starrin och Hagquist (1996) beskriver i likhet med Hammer (2003) att stigma och skam, socialt umgänge, utbildning, familj samt ekonomi kan påverkas av arbetslösheten och författarna ger därmed en bild av vilka konsekvenser arbetslösheten kan föra med sig för den unga arbetslösa. Internationell forskning kring arbetslöshet visar på att ungdomar som lever i en svår ekonomisk situation ofta har andra

problem. Detta kan således hindra ungdomens förmåga att söka arbeten, vilket därmed fördröjer ungdomens etablering på arbetsmarknaden (Hammer, 2003).

6.2 Förändrade förutsättningar på arbetsmarknaden

Förutsättningarna för en ungdom att försörja sig själv förändrades drastiskt under 1990-talet. Den långvariga arbetslösheten är ett djupgående problem som inte bara berör samhällsekonomin utan påverkar även människors levnadsvillkor och den enskilde individens personlighet. I och med 90-talets ekonomiska kris har ungdomars situation på arbetsmarknaden förändrats och har i och med detta påverkat den unge över tid (Börjesson & Gullberg, 1999; Jönsson & Starrin, 1998).

Ungdomars rörlighet på arbetsmarknaden är väldigt hög och ungdomar rör sig ständigt mellan utbildningar och arbete. Chansen till självförsörjning för den unge blir därmed väldigt osäker. Det har även visat sig att ungdomars tillträde på arbetsmarknaden har försenats i jämförelse med tidigare generationer. Att unga människors möjligheter att ta sig in på arbetsmarknaden har minskat visar även på en växande obalans i vårt samhälle (Rantakeisu, Starrin och Hagquist, 1996).

Möjligheten till försörjning handlar snarare om tillfällighet och osäkerhet än om kompetens och säkerhet. Trots denna osäkerhet och försening in på arbetsmarknaden är det inte så att alla ungdomar fastnat i arbetslöshet i vuxen åldern. Däremot finns det en liten grupp som har visat sig fastna i en negativ spiral och pendlar mellan arbetslöshet, arbetsmarknadspolitiska åtgärder och olika ersättningssystem (Börjesson & Gullberg, 1999). Vuxna individer som är beroende av ekonomiskt bistånd kan relateras till denna grupp där individernas egna upplevelser av såväl barriärer och hinder försvårar inträdet på arbetsmarknaden (Angelin, 2009). Detta kan sättas i relation till varandra då de ungdomar vars arbetsmarknad ser osäker ut kan komma att få ytterligare problem inom andra områden så som långvarigt bidragsberoende (Börjesson & Gullberg, 1999). Det är således av stor vikt att lägga fokus på att hitta lösningar och förutsättningar för ungdomar att komma in på arbetsmarknaden och därmed få individen att känna sig säker på en försörjning. Börjesson och Gullberg (1999) skriver att det saknas tillräckligt med forskning kring arbetsmarknadspolitiska åtgärder och dess förankring till ersättningssystemen för att en stadigvarande lösning på problemet ska kunna hittas. Milton (2006) skriver i sin avhandling att det under de senaste decennierna har skett förändringar i organiseringen av välfärden i västvärlden. Den enskildes eget ansvar för försörjning betonas hårdare och krav på motprestation för att få bidrag i olika former ställs idag på ett tydligare sätt.

Det finns mycket forskning kring ungdomsarbetslöshet och förändrade förutsättningar på arbetsmarknaden men mycket av den forskning som gjorts är internationell. Det kan därför också vara svårt att generalisera all kunskap om arbetslöshet till ett specifikt land. Olika länder ser olika ut,

det är skillnader på välfärd, normer och kultur. (Rantakeisu, Starrin och Hagquists, 1996; Hammer, 2003). Det finns många olika arbetssätt i arbetet med arbetslösa ungdomar vilket kan kopplas vidare till nästa del i avsnittet, nämligen tidigare forskning kring åtgärder och insatser för arbetslösa ungdomar.

6.3 Åtgärder som kontroll och styrning

Nybom (2012) menar att tidigare forskning kring aktiveringspolitik visar på att aktivering handlar om kontroll, stöd eller en kombination av dessa. Aktivering är en del av arbetet för att hjälpa bidragstagare till att bli självförsörjande. Målet med insatserna är således att få ut individerna på arbetsmarknaden. Aktivering i stort visar sig variera i alla avseenden både mellan kommuner och inom olika grupper. Dessa aktiveringsinsatser har oftast en svag koppling till klienternas försörjningshinder. Det vanligaste försörjningshindret enligt socialarbetarna är brist på utbildning och arbetslivserfarenhet, trots detta får endast en liten del resursaktivering som syftar till att förbättra just utbildning och arbetslivserfarenhet. Aktiveringen inom socialtjänsten har genom forskning inte visats sig vara så aktiv eller genomgripande utan kan således beskrivas som passiv(ibid.). Salonen och Ulmestig (2004) har som Nybom (2012) inriktat sig på lokala aktiveringsåtgärder och dess omfattning och karaktär, vilket det tidigare har saknats forskning om. Det har visats sig finnas avgörande skillnader mellan lokala aktiveringsprogram och de statliga arbetsmarknadsprogrammen. Den arbetslösa inom de lokala aktiveringsprogrammen är i en mycket mer utsatt situation då socialtjänsten kan ställa mer omfattande krav och införa sanktioner för den arbetslösa i jämförelse med arbetsförmedlingen. Milton (2006) har genom en effektutvärdering kommit fram till att hårdare aktiveringskrav inte hjälpte den arbetslösa att komma ur bidraget snabbare. Möjligheten till att komma ur bidragsberoendet var till och med något sämre i det hårda aktiveringsprogrammet framför allt för ungdomar mellan 20-24 år. Författaren uppger att skäl till detta bland annat kunde vara att klienterna inte hade den kompetensen som krävdes för att genomföra vissa av kraven. Detta kunde då leda till osäkerhet och brist på motivation hos den unge. Hårda krav och sanktioner i form av hot att bli av med bidraget ökar inte chansen till självförsörjning.

Johansson (2007) och Hornemann Möller (2009) menar att det ökade intresset för arbetsmarknadspolitiken grundar sig i den förändring som har skett, gällande rättigheter och skyldigheter för individen. Författarna framhåller att utvecklingen går mot ökade skyldigheter och reducerade sociala rättigheter och förmåner för individen. Johansson (2007) menar att åtgärderna syftar till att skapa en självständig medborgare genom styrning. Författaren definierar arbetsmarknadspolitiska åtgärder för ungdomar som maktutövande styrningspraktiker med en

betoning på ungdomens eget ansvar. I åtgärderna ingår olika metoder och tekniker vilket är kopplat till kontroll, tvång och makt (ibid.). Milton (2006) kommer även fram till att motivationen för bidragstagare ligger i tron på att kunna få ett arbete samt att det finns arbete att söka. Det finns annars risk för symbolpolitik där man vill få ut individer i arbete, trots att det inte finns några arbeten tillgängliga. Hornemann Möller (2009) framhåller olika effekter av aktivering utifrån tidigare forskning. Författaren betonar bland annat de ”mjuka” effekterna, vilket innebär att deltagarna känner sig mer inkluderade i samhället i och med aktiveringsinsatsen. Detta eftersom den arbetslösa individen får en vardag som liknar många andras. Strandh och Nordlund (2008) visar att arbetslösa bygger upp sin kompetens genom åtgärder och därmed utvecklas som individ. Det finns olika typer av åtgärder: utbildning och mer arbetsinriktade insatser. Utbildningsinsatserna är mer långsiktiga och ökar det humana kapitalet medan de åtgärder som är mer arbetsinriktade ger snabbare resultat. Det finns således antydningar till att åtgärderna kan hjälpa individer att komma ut på arbetsmarknaden. Det kan dock ta lite längre tid för vissa än andra. Strandh och Nordlund (2008) påvisar i likhet med Milton (2006) att det finns åtgärder för arbetslösa som inte har några effekter. Detta kan dock bero på att åtgärderna som studeras idag endast studeras utifrån ett korttids perspektiv. För att få ett mer korrekt resultat bör en mer långsiktig undersökning göras för att kunna se de faktiska resultaten i åtgärderna (Strandh & Nordlund, 2008).

6.4 Den disciplinära makten

Backman (2011) framställer dagens samhälle som övervakande och kontrollerande. Syftet med dessa kontrollmetoder är således att snabbt och enkelt sortera ut de avvikande utifrån insamlad information. Den disciplinära makten innebär att individer börjar disciplineras i skolan och fortätter sedan disciplineras i sitt arbete och i vissa fall även i andra organisationer såsom fängelser eller sjukhus. Utifrån detta ska individer inse vad som är önskvärt och icke önskvärt beteende och därigenom ha en strävan efter att efterfölja ett önskvärt beteende för att på så vis vara normal. Inom den disciplinära makten blir således övervakning ett sätt att forma individen på. Inom de olika institutionerna bedöms och granskas individerna utifrån deras grupptillhörighet. Men även utifrån varje individs förmåga att stanna inom normalitetens gränser. Varje institution har sin egen utformade disciplin och där kontrollen släpps i takt med att individen lämnar institutionen och går vidare till nästa fas. Den disciplinära makten grundar sig på insamlandet av kunskap av individer och grupper. Genom att studerar individer inom olika institutioner så som skolor och sjukhus kan man på så sätt besluta om vad som är ”normalt” och ”avvikande” samt hur man kan gå tillväga för att få ”avvikaren” till ”normal” (Backman, 2011).

Mossberg (1991) diskuterar disciplinering i relation till det sociala arbetet. Författaren menar att det disciplinära maktutövandet inte är lika synligt och tydligt som andra maktmetoder. Vidare beskrivs de disciplinära maktmetoderna som finarbetade och finförgrenade och återfinns i samhällets alla organisationer. De finförgrenade maktmetoderna är mycket mer effektiva än det synliga och tydliga maktutövandet, som kan te sig i tvång och till och med fysiskt våld. Författaren menar att det subtila maktutövande som den disciplinära makten innebär, minskar kostnaderna, då inte endast ur en ekonomisk aspekt utan även utifrån ett minskat förtroendekapital. Det kan vara svårt att skapa ett förtroende med tvång och våld som maktmedel. Inom det sociala arbetet kan detta förstås genom till exempel samtycke. Finns det samförstånd eller samtyckte från klientens sida går det sociala arbetet smidigare. Är inte klienten överrens med socialarbetaren kan detta till slut leda till tvångsåtgärder för klienten. Det blir därmed viktigt att påpeka att de tuffare maktmedel som tvång innebär finns kvar om det subtila maktutövandet inte skulle räcka till.

6.5 Koppling till studien

En redovisning av tidigare forskning har nu presenterats inom studiens område. Det som kan konstateras är att det finns relativt mycket forskning kring individernas egna upplevelser och vad arbetslösheten kan få för konsekvenser för den enskilda. Det finns även en del forskning kring den förändrade arbetsmarknadens struktur och hur detta har påverkat samhället. Arbetslöshet är som kan utläsas fortfarande ett relevant ämne att undersöka, vilket gör att det ständigt efterfrågas ny forskning kring området.

Utifrån ovanstående resonemang blir det tydligt att det finns en hel del forskning kring arbetslöshet och åtgärder för arbetslösa. Trots detta finns det vissa luckor som hade varit intressanta att undersöka. Ett exempel på detta är mer långsiktig forskning kring åtgärdernas effekter där man följer individerna över tid. På grund av att denna undersökning är tidsbegränsad finns det inte möjlighet att genomföra detta inom studiens ramar. I den forskning som presenterats ovan har fokus lagts på kommunala åtgärder och dess sätt att aktivera ungdomar. Med anledning av detta har en inriktning på statliga åtgärder gjorts i denna studie. En stor del av tidigare forskning utgår från ett individuellt och/eller ett strukturellt perspektiv. Denna studie har sin utgångspunkt i ett myndighetsperspektiv. Detta görs genom att använda statligt utformade utvärderingar som empiriskt material. Vi har presenterat forskning som berör disciplinering i relation till socialt arbete dock har vi inte lyckats hitta tidigare forskning som berör disciplinering i relation till specifikt Utvecklingsgarantin och Jobbgarantin för ungdomar. Detta gör att vår undersökning bidrar till ny kunskap kring området ungdomsarbetslöshet och arbetsmarknadspolitiska åtgärder.

7. Teori

I nedanstående avsnitt kommer en presentation av de teoretiska utgångspunkterna för studien att göras. Avsnittet inleds med en kort introduktion till begreppet disciplinering. Därefter kommer en förklaring och fördjupning av begreppet disciplinering. Avsnittet avslutas med en förklaring av begreppet normalisering och hur normaliseringen kan sättas i relation till disciplinering.

7.1 Inledning av teoriavsnitt

Nilsson(2008: 81-82) förklarar Foucaults teori som menar att varje samhälle både historiskt och nutid har sin egen makt och kunskapsregim och skapar därmed sin egen sanning. Vad som räknas som sanning är alltså beroende på den kunskapsregim och makt som finns i varje samhälle.

Foucault analyserar vanligtvis makt som olika varianter av tekniker där teknik står för handlingen som utförs och teknologin för den läran som förespråkar handlingen. Viktigt att komma ihåg är att tekniken och teknologin används för ett visst syfte och förväntas därmed också få vissa effekter.

Foucault använde sig av olika uttryck för makttekniker, biomaktens tekniker eller disciplinära tekniker och senare, styrningsteknologier och självteknologier. I föreliggande studie kommer disciplinering som maktteknik att användas för att analysera och få en djupare förståelse av materialet.

7.2 Disciplinering

”Disciplinens historiska ögonblick är det ögonblick då en konst att hantera människokroppen uppstår, som inte bara syftar till att öka måttet av dess färdigheter eller ens måttet av dess underkastelse, utan till att skapa ett förhållande som på en och samma gång gör kroppen lydigare ju nyttigare den är – och tvärtom... Den redogör för hur man skall kunna få grepp om andras kroppar, inte bara för att få dem att göra det man önskar utan för att få dem att gå tillväga som man vill, med den teknik, den snabbhet och den effektivitet man har bestämt. Disciplinen frambringar sålunda kroppar som är undergivna och övade, ”fogliga” kroppar.” (Foucault 1987:139–140).

Disciplinen kan inte identifieras med en institution eller en myndighet. Utan den är en typ av makt, ett sätt som utövas, som omfattar en hel uppsättning redskap, tekniker, förfaranden, tillämpningsnivåer och syften. Disciplinen kan utföras av institutioner som använder den som sitt huvudsakliga redskap för att nå ett bestämt mål (Foucault, 1987:216).

Disciplineringsbegreppet brukar vanligtvis förknippas med fängelset eller andra liknande institutioner och riktar sig främst till den enskilda individen genom kontroll, övervakning samt träning. Skillnaden från den tidigare formen av makt är att den disciplinära makten är lokal, kontinuerlig, utspridd och produktiv. Den disciplinära makttekniken visade sig vara mycket effektiv vad gällde att skapa lydiga och medgörliga undersåtar (Nilsson 2008:96). Vidare har den disciplinerande makten byggts upp i det moderna samhället genom sin effektivitet och

ändamålsenlighet (ibid.). Foucault (1987:179) menar att det i alla disciplinära system finns en straffmekanism, som har sina egna regler, lagar och straff. De brott som bestraffas genom disciplinen är inte betydelsefulla för laga ordning utan snarare specifika för det disciplinära systemet. Man kan således bli bestraffad för att man på något sätt bryter regler kring tiden, verksamheten, uppträdandet, sätt att tala, hur man använder kroppen osv. Med ordet straff menar Foucault:

”... allt som kan göra barnen medvetna om det fel de har begått, allt som är i stånd att förödmjuka dem att få dem att blygas...en viss kyla, en viss likgiltighet, en fråga, en förödmjukelse, förlusten av en befattning” (1987:179)

Genom att visa att en individ har gjort fel menas inom det disciplinära straffets funktion att anmärka på avvikelserna för ordningen och verkar därmed tillrättavisande (ibid.). Nilsson (2008:105) menar att detta görs genom, mindre tillsägningar, instruktioner, regelsystem oftare än tillrättavisning genom större sanktioner och straff.

Den disciplinära makten verkar inte bara genom tillrättavisande utan även genom belöningar. Detta dubbelspel kan ses som en inövning eller form av uppfostran. Det finns olika individer som sporras av olika saker, rädslan för straff eller längtan efter belöning. Istället för att dela upp prestationer eller uppförande i förbjudet och icke förbjudet verkar det disciplinära maktsystemet utifrån nyttigt och onyttigt (Foucault 1987: 180;181).

Nilsson(2008) förklarar den disciplinära maktens hållpunkter utifrån Foucault. Författaren menar på att det finns fyra olika metoder kring hur man använder disciplinering:

1. En rumslig uppdelning av individerna i små övervakande enheter.
2. En tidslig uppdelning i form av minutiöst utformade tidtabeller där varje timme och minut är föremål för reglering.
3. Nedbrytning av inlärnings- och uppfostringsprocedurerna i små stegvis applicerade moment.
4. En ny taktik för hur den individuella kroppen placeras, flyttas och kombineras så att den blir en del i en större och mycket mer effektivt fungerande helhet. (Nilsson, 2008:105–106).

I de flesta organisationer styrs man utifrån, tidtabeller eller scheman och lokaler delas in i olika typer av rum, kontor, produktionsavdelning, klassrum, salar, datorsalar osv. I dessa lokaler är det inte fritt tillträde utan endast de som har rätt att vara i salen ska vara där. Det finns inget fritt tillträde och heller ingen fri rörlighet. Den som tillhör en viss lokal ska därmed hålla sig till den delen. Disciplinen bygger även på en hierarkisk ordning där fångvaktare observerar fånge, lärare observerar elev, förmän över arbetare osv. Det är dessa omdömen som definierar den normala eller

den avvikande individen. Uppfostran och inläring sker via mindre tillsägelser, regelsystem, instruktioner och på ett sätt som inte sker på ett tydligt och rakt sätt utan snarare i skymundan, det kan dock bli tydligt för individen (Nilsson, 2008:105). En enda blick ska därför kunna verka betingande för att disciplinen ska kunna fungera (Foucault, 1987).

Foucault (1987:188, 221) beskriver den traditionella makten som den som syns och visar upp sig, de som makten utövas på står därmed inte i centrum. Den disciplinära makten skiljer sig från detta, den gör sig osynlig och den underkastade blir därmed synlig. Genom att individen blir synlig blir makten över dem stärkt. Individen blir ständigt iakttagen och blir därmed fortsatt beroende av makten. Makten ska verka i smyg i den stora massan och inte ovanför den. Det gäller att göra individen till objekt som kan studeras och på så sätt inhämta kunskaper om den studerade. Detta genom den hierarkiska övervakningen, de ständiga bedömningarna och kategoriseringarna. Disciplinen blir således en mängd mindre tekniker som syftar till att mångfalden blir nyttig och gör det den ska. Mångfalden kan endast verka användbar utifrån den makt som styr dem.

Den disciplinära makten är något som har diskuterats mycket och det har även talats om det disciplinerande samhället, där ovan beskrivna disciplinära tekniker kommer att omfatta stora delar av ett samhälle. Den disciplinära makten har brett ut sig genom samhället och har gått från militären och fängelset till skolor, sjukhus och arbetsplatser (Nilsson, 2008:112). Författaren menar också att det är av vikt att skilja på Foucaults teorier kring det moderna fängelset och maktteknikerna som möjliggjorde detta och frågan kring om detta även påverkade samhället i stort. Det är här en fråga om det *disciplinära* samhället och det *disciplinerande* samhället. Det *disciplinerande* samhället innebär att samhället skapar lydiga, underordnade samt normaliserade individer och det är även kring den definitionen som studien har sin teoretiska utgångspunkt. I ovan beskrivning framkommer det att disciplinen bygger på en hierarkisk struktur, där den med makt observerar den som ska disciplineras och skapar såldes normaliserande omdömen (Nilsson, 2008: 105). Disciplinen bidrar därmed till en normaliseringsprocess för den underkastade. Disciplineringens ständigt verksamma straffsystem kontrollerar, jämför, övervakar och normaliserar på så vis individerna genom att förklara vad som är tillåtet och förbjudet (Foucault, 1987:184). Med det disciplinerande samhället som grund blir det även naturligt att leda in er till nästa avsnitt som behandlar normalisering och inte minst normalisering i socialt arbete.

7.3 Normalisering

För att förstå normalisering kommer först en förklaring av norm som begrepp. En norm kan ses som en typ av regel eller förklaring för hur en individ bör handla i olika situationer. En social norm är också kopplat till större eller mindre sanktioner. På samhällsnivå är lagar och förordningar exempel på samhällsnormer, där sanktionerna kan vara fängelse eller böter. På grupp-nivå är regler kring hur

man umgås basen för det normativa, där sanktionerna kan variera från tillsägning till uteslutning. Sanktionernas syfte är att återföra den avvikande till samhället. Att återföra en avvikare till samhällets normsystem kan ses som en normaliseringsprocess (Östnäs, 2007).

Normalisering är således en process som ska genomföras för att få individen att frånga sitt avvikande beteende och anpassa sig efter normen. Foucault (1987:184) hävdar att normalisering är en del av disciplineringen. Allt som inte hör hemma i det normativa beteendet är straffbart inom det disciplinära straffsystemet. I disciplinens ständiga straffsystem kontrollerar, jämför, särskiljer, sammankopplar och utesluter man individer hela tiden och den verkar således som en normaliserande process.

Foucault menar att de former av makt som karaktäriserar det moderna samhället inte arbetar med lag utan med normalisering, inte med straff utan med kontroll och som tillämpas på olika nivåer och i olika former. Normalisering innebär en process där man som individ ställs inför korrigeringar, bedömningar och mätningar. Individer blir skapade till att både vara homogen samtidigt som individuell. Det blir ett sätt att med olika medel rätta till och/eller inordna någon till det som anses vara normalt i ett visst sammanhang (Nilsson, 2008:90). Foucault (1987:185) skriver att makten att normalisera tvingar fram homogenitet samtidigt som den individualiserar genom att göra avvikelserna framträdande, slå fast särdragen hos varje människa och anpassa dessa efter varandra. Individen bedöms utifrån hur han/hon ses som avvikande gentemot normen. Genom omdömen, diagnoser, prognoser och normativa värderingar skapas individen (Nilsson, 2008:90).

Ett exempel på ett socialt system som arbetar med att korrigera individer är socialtjänsten som arbetar med att återinföra avvikande individer till samhällets norm (Östnäs, 2007). Svensson(2007) skriver att socialt arbete bland annat innebär viljan att hjälpa dem som inte har det som anses vara normalt. Socialt arbete blir således en normaliseringspraktik som strävar efter det normala. Författaren menar även på att normaliseringsbegreppet är värdeladdat och står dels för det positiva i viljan att hjälpa andra människor att tillhöra normen och samtidigt att tvinga individer att göra och bete sig på ett visst sätt för att passa in.

Utifrån ovanstående resonemang har Foucaults teori om disciplinering samt normaliseringsbegreppet som en del av disciplineringen presenterats. I analysavsnittet kommer disciplinering samt normalisering vara teoretiska utgångspunkter. Dessa begrepp utgör på så sätt förförståelsen i tolkningen av materialet som syftar till att förstå vilken form av disciplinering och normalisering som inbegrips i Utvecklingsgarantin och Jobbgarantin för ungdomar.

8. Metod

I följande avsnitt kommer val av metod presenteras och motiveras samt ges en tydlig beskrivning av studiens urval och urvalskriterier. Avsnittet kommer även behandla och presentera bearbetning och analys av material. En diskussion kring reliabilitet, validitet och generaliserbarhet i relation till studien kommer att presenteras. Avsnittet avslutas med en reflektion kring undersökningens etiska överväganden.

8.1 Val av metod

Studiens metodval grundar sig i att få en förståelse för vilken form av disciplinering och normalisering som inbegrips i Utvecklingsgarantin och Jobbgarantin för ungdomar. Bearbetning och analys av valt material har varit inriktat på underliggande teman, dess mening och betydelse, studien har därför en kvalitativ utgångspunkt (se Bryman, 2011:40). För att bearbeta och analysera det valda materialet har en kvalitativ innehållsanalys valts som metod. Syftet och forskningsfrågornas karaktär i studien har inneburit ett sökande efter latent budskap (se Esaiasson m.fl. 2012: 221). Att urskilja vilka budskap som formulerats i texterna och hitta underliggande teman har därför varit centralt under arbetets gång (se Bryman, 2011:505). Den valda metoden har varit behjälplig med att skapa en förståelse för vilken form av disciplinering och normalisering som inbegrips i åtgärderna utifrån valda teoretiska utgångspunkter. Genom tolkning har sedan mening och betydelse av materialet kunnat urskiljas (Bergström & Boréus, 2012:30a). Föreliggande studie har sin vetenskapliga ansats i en kvalitativ innehållsanalys. För att kunna tolka och förstå valt material har även inspiration inhämtats utifrån hermeneutiken. Hermeneutiken är ett synsätt som berör tolkning och förståelse av texter (Bryman, 2011: 507). Det är främst två viktiga aspekter från hermeneutiken som blivit viktiga för studien. Dels förförståelsens betydelse för tolkning och förståelse av text och dels den hermeneutiska cirkeln. I föreliggande studie har teorin fungerat som den förförståelsen vilket undersökningen utgått ifrån. Med hjälp av förförståelsen har vi kunnat tolka och förstå det valda materialet. Den hermeneutiska cirkeln kan förstås på olika sätt exempelvis genom att olika delar i en text kan bli ett hjälpmedel för att förstå helheten (se Bergström & Boréus, 2012:31a). I denna undersökningens kontext kommer delarna att bestå av det empiri som har bearbetats, för att på så sätt kunna förstå helheten. Genom en kvalitativ innehållsanalys med inspiration från hermeneutiken kommer således teorin att användas som förförståelse och undersökt material som delar.

8.2 Urval

I föreliggande studie har en avgränsning till att studera två arbetsmarknadspolitiska åtgärder gjorts. Dessa är Utvecklingsgarantin och Jobbgarantin för ungdomar. De två åtgärderna valdes med anledning av att de ligger under Arbetsförmedlingens ansvar. Arbetsförmedlingen är den statliga

myndighet som ansvarar för att arbetslösa ska finna en väg ut på arbetsmarknaden bland annat genom arbetsmarknadspolitiska program (Arbetsförmedlingen, 2014). Åtgärden Utvecklingsgarantin valdes då detta var en kontroversiell åtgärd när den infördes 1998. Detta eftersom åtgärden medförde att individernas skyldigheter blev större (Johansson, 2006). Jobbgarantin för ungdomar valdes då denna åtgärd ersatte Utvecklingsgarantin samt på grund av att det är den mest omfattande åtgärd för arbetslösa ungdomar i dagsläget (SOU 2010:88). Utvecklingsgarantin och Jobbgarantin för ungdomar är även de åtgärder som ligger närmast i tiden och blir därmed de mest aktuella åtgärderna att undersöka. Officiella dokument i form av utvärderingar som gjorts av de två åtgärderna valdes som empiri.

”Det som brukar framhållas som utmärkande för formell utvärdering är att man värderar något på ett systematiskt och genomtänkt sätt. Utvärdering blir därmed en rationell process där man följer vissa metoder och försöker hålla kontroll på olika steg i bedömningsarbetet.”

(Karlsson, 1999:15)

En utvärdering ska vara kritiskt granskande och kan komma in under eller efter den insats man vill bedöma. Utvärderingen ska således inte bara vara beskrivande eller kartläggande utan ska sträva efter en djupare förståelse och ifrågasätta det som är självklart med insatsen (Karlsson, 1999). Valet av utvärderingar grundar sig i att få ta del av tolkningar och beskrivningar av Utvecklingsgarantin och Jobbgarantin för ungdomar. Varje utvärdering har sitt specifika syfte vilket gör att innehållet i utvärderingarna har olika utgångspunkter. Utvärderingarnas innehåll blir således tolkningar och beskrivningar utifrån den specifika utvärderingens tolknings och förståelseram. Det blir således inte utvärderingarnas resultat som är användbara för studien. De beskrivningar och tolkningar som utvärderingarna innehåller blir således studiens empiri. Utvärderingarna har valts på grund av att de kunde tänkas innehålla relevant material som kunde bistå med att svara på forskningsfrågorna. Detta innebär att urvalsmetoden grundar sig i ett målinriktat/målstyrt urval (Bryman, 2011:392). De utvärderingar som har använts har granskats utifrån nedan förutbestämda kriterier.

8.2.1 Urvalskriterier

För att göra en avgränsning av utvärderingar och för att urvalsmetoden grundar sig i ett målinriktat/målstyrt urval, har fyra kriterier varit utgångspunkten i sökandet efter användbart material. Urvalskriterierna utarbetades främst i relation till undersökningens syfte och frågeställningar. Ett kriterium är att utvärderingarna ska vara utformade i enlighet med uppdraget från regering/riksdag. Detta med anledning av att utvärderingarna på så sätt görs i ett specifikt myndighetssammanhang som syftar till en förändring eller en förbättring av åtgärderna.

Utvärderingarna ligger därmed till grund för det fortsatta arbetet med åtgärden. Utvärderingarna ska även vara officiellt publicerat material. Detta uppnås dock genom ovanstående punkt då dokument utformat av regeringen är offentligt publicerat material. Offentliga dokument valdes även då det är lättillgängligt material för undersökningen. Utvärderingarna ska vara inriktade på Utvecklingsgarantin och Jobbgarantin för ungdomar, detta för att kunna uppnå syftet och för att kunna besvara frågeställningarna i studien. Vidare eftersträvades utvärderingar av beskrivande karaktär. Detta för att få en bild av hur åtgärderna kan uppfattas och förklaras.

Utifrån ovanstående resonemang blev således urvalskriterierna ett verktyg för att hitta relevant och lämpligt empiri anpassad efter såväl syfte som frågeställningar. Nedan följer de fyra urvalskriterier som beskrivits ovan.

Utvärderingarna skulle därmed vara:

1. Gjorda på uppdrag av regeringen/riksdagen – regeringen begär utvärderingar av åtgärderna i syfte att kontrollera, förändra och förbättra åtgärdernas funktion.
2. Officiellt publicerat material – materialet ska vara publicerat och tillgängligt för allmänheten.
3. Inriktade på de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna Utvecklingsgarantin och Jobbgarantin för ungdomar - utvärderingarna belyser då endast det vi vill undersöka.
4. Av beskrivande karaktär – materialet ska ge en bild av hur åtgärderna kan beskrivas och uppfattas.

Utifrån ovanstående punkter hittades fem utvärderingar som stämde överrens med de uppsatta kriterierna. De aktörer som utformat de valda utvärderingarna är Ungdomsstyrelsen samt IFAU. Ungdomsstyrelsen är en statlig myndighet som följer ungdomars levnadsförhållanden. I uppdrag från regeringen utvärderar ungdomsstyrelsen hur ungdomspolitiken genomförs på en statlig och kommunal nivå (Salonen & Angelin, 2000). IFAU (Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitiska utvärderingar) är en statlig myndighet och ett forskningsinstitut som genomför uppföljningar och utvärderingar genom forskning (IFAU, 2014).

De fem utvärderingar som valdes och som därmed uppfyller ovanstående kriterier är:

1. En jobbgaranti för ungdomar? Om arbetsförmedlingens ungdomsinsatser av Caroline Hall och Linus Liljeberg (2011) från IFAU.

Syftet med utvärderingen är att studera om Arbetsförmedlingens insatser för arbetslösa ungdomar snabbare hittar jobb än de som ingår i åtgärderna för äldre arbetslösa. Detta gör författarna genom att jämföra ungdomar som är födda samma år. Ena gruppen är 24 år och får ta del av

ungdomsinsatserna medans den andra gruppen har fyllt 25 år och får därmed ta del av arbetsförmedlingens ordinarie utbud.

2. Kommunala arbetsmarknadsinsatser riktade till ungdomar mellan 18 – 24 år av Kristina Sibbmark och Anders Forslund (2005) från IFAU.

I den här utvärderingen redovisas den översiktliga kunskap som finns om hur det kommunala ungdomsprogrammet och Utvecklingsgarantin fungerar. Det presenteras även beskrivande statistik över programmen och de ungdomar som deltar till och med år 2004. Då vi ska undersöka Utvecklingsgarantin har vi endast tagit del av de delar som behandlar Utvecklingsgarantin i utvärderingen.

3. Vad gör de i jobbgarantin för ungdomar? Av Sara Martinson och Kristina Sibbmark (2010) från IFAU.

Utvärderingen beskriver åtgärden Jobbgarantin för ungdomar och undersöker vad åtgärden innehåller för typ av aktiviteter och hur tiden används. Utvärderingen undersöker även skillnader mellan de ungdomar som är i arbetsförmedlingens aktiviteter och de som är hos kompletterande aktörer. Alla ungdomar ingår dock i åtgärden. Utvärderingen behandlar även deltagarnas åsikter kring aktiviteterna.

4. En bro mellan utbildning och arbete – utvärdering av utvecklingsgarantin av Solveig Perjos (1999) från Ungdomsstyrelsen.

Utvärderingens syfte är att beskriva hur man har gått till väga med införandet av Utvecklingsgarantin i två kommuner. Utvärderingen söker även faktorer som kan ha betydelse för den ungas väg ut på arbetsmarknaden. En bedömning av åtgärden sker även utifrån syftet med åtgärden, att den ska hjälpa unga ut på arbetsmarknaden. Utvärderingen behandlar ungdomarnas upplevelse av Utvecklingsgarantin.

5. En på hundra – utvecklingsgarantins tredje år av Tapio Salonen och Anna Angelin (2000) från Ungdomsstyrelsen.

Syftet med utvärderingen är att undersöka Utvecklingsgarantins förändring och utveckling i studierna samt att undersöka hur Utvecklingsgarantin fungerar i praktiken. Författarna har även studerat arbetsförmedlingarnas syn på åtgärden.

Utifrån ovanstående presentationer framkommer det att de fem utvärderingarna har olika syfte och belyser olika aspekter av Utvecklingsgarantin och Jobbgarantin för ungdomar. Gemensamt för utvärderingarna är att de är genomförda på uppdrag av regeringen/riksdagen vilket innebär att deras huvudsakliga syfte är att förändra, förbättra och följa upp åtgärdernas funktion och effekt. Något att

poängtera är också att utvärderingarna som undersökts består av författarnas beskrivningar och tolkningar av åtgärderna. Detta medför att föreliggande studie inte har kunnat undersöka hur Utvecklingsgarantin och Jobbgarantin för ungdomar verkar i praktiken. Empirin består av beskrivningar och tolkningar vilka även kommer ligga till grund för studiens analys.

8.2.2 Källkritiska principer

Källkritikens uppgift är att värdera kunskapskällor och därmed bedöma deras tillförlitlighet (Thurén, 2013). För att se om ovanstående utvärderingar betraktas som trovärdiga källor har utvärderingarna kritiskt granskats utifrån fyra källkritiska principer (se Thurén, 2013:7-8 och Thurén & Strachal (2011:13–15).

1. Äkthet – Källan är den som den utger sig att vara. Det vill säga att källan inte är en förfälskning - utvärderingarna är upprättade av de statliga myndigheterna Ungdomsstyrelsen och IFAU vilket gör källorna trovärdiga.
2. Tid – Tidsperioden mellan händelsen och berättelsen ska vara någorlunda nära. Ju längre tid det är mellan händelsen och källans berättelse desto mer tvivelaktig anses källan vara - utvärderingar som valts ut har gjorts under den tiden som åtgärden fortfarande varit aktuell och inte i efterhand. Detta innebär att åtgärdens existens och utformningen av utvärderingen ligger nära i tiden.
3. Oberoende – Källan ska stå för sig själv och exempelvis inte vara ett referat av en annan källa. En beroende källa kan även innebära att berättelsen har gått i flera led vilket innebär att berättelsen inte är skapad av källan själv – Utvärderingarna är en förstahandskälla eftersom att undersökningen genomfördes och utvärderingarna upprättade av samma författare. Utvärderingarna har därför inte påverkats av andra källor.
4. Tendensfrihet – Källan ska presentera en verklighetsbild och inte en förfälskad eller förvrängd bild på grund av någons personliga intresse - Utvärderingarna är gjorda på uppdrag av regeringen där syftet är att se hur åtgärden faktiskt fungerar i praktiken. Utvärderingarna är på så sätt till för att förbättra eller förändra åtgärderna vilket inte görs genom att ge en oriktig bild av åtgärderna. Något som däremot kan diskuteras är varför uppdragets ges vid en specifik tidpunkt. Är det så att man redan innan vill förändra åtgärden och utvärderingen används för att få igenom ett politiskt förslag? Detta är något som inte påverkar källornas tillförlitlighet i studien och kommer därför inte vidare diskuteras.

Utifrån de fyra ovanstående principer har de valda källorna kritiskt granskats för att på så sätt få en så tillförlitlig och trovärdig empiri som möjligt. Under tiden som materialet lästes har dessa punkter funnits i åtanke för att särskilt uppmärksamma källornas trovärdighet.

8.3 Metoddiskussion

Den huvudsakliga förtjänsten med att använda en kvalitativ metod och en kvalitativ innehållsanalys är att det har möjliggjorts att både kunna studera det som är uttalat i texten och det som inte kan utläsas omedelbart. På så vis har underliggande teman kunnat utläsas vilket har varit behjälpligt för att kunna svara på studiens forskningsfrågor. I kvalitativ innehållsanalys söks det efter tydliga inslag i texten men även det som inte är fullt utsagt. Forskaren letar således efter dolda undermeningar i texten (se Boréus & Bergström, 2012:51b, Esaiasson m.fl., 2012:210).

Genom tillvägagångssättet som bland annat har inneburit intensiv läsning har kunskap om textens budskap lyfts fram vilket gett en djupare förståelse av fenomenet. De delar som har varit mest relevanta för undersökningen har påträffats. En innehållsanalys innebär att forskaren på ett systematiskt sätt vill beskriva en texts innehåll, den kan vara kvantitativ eller kvalitativ.

Användningen av kvalitativ innehållsanalys i samhällsvetenskap brukar innebära studier av textens innebörd. Metoden är lämplig för att finna mönster i större material och är vanlig inom samhällsvetenskapen (Boréus, Bergström, 2012:51b). Då syftet var att undersöka den form av disciplinering och normalisering som inbegrips i åtgärderna och därmed leta efter implicita teman var en kvalitativ innehållsanalys en förtjänst för studien.

En förtjänst med den valda metoden var även att det i efterhand gick att beskriva tillvägagångssättet exempelvis genom både urvalsprocessen och utformningen av såväl koder som frågor till texten. Detta gör undersökningen transparent, vilket enligt Bryman (2011: 296, 374) är en viktig aspekt i dagens kvalitativa forskning. Ytterligare en förtjänst är att materialet i sig inte kunde påverkas av oss som forskare. Detta då materialet redan var offentligt publicerat material.

En begränsning med den valda metoden var att det var svårt att komma ner på djupet då endast en tolkning av det som stod i de valda texterna kunde göras. Det har således inte varit möjligt för oss att ställa frågor kring oklarheter i utvärderingarna och vi har därmed inte kunnat få svar på varför vissa tolkningar i utvärderingarna har gjorts och andra inte. Vi har endast kunna undersöka tolkningarna och således inte kunnat ifrågasätta dem. Att empirin endast innehöll fem utvärderingar är också något som kan kritiseras. Hade flera utvärderingar från olika aktörer funnits hade analysen antagligen sett annorlunda ut och varit mer varierad. I efterhand kunde detta eventuellt justerats genom att utöka urvalskriterierna och därmed kunnat hitta utvärderingar från andra aktörer. Detta var något som uppmärksammades i studiens slutskede vilket innebar att det inte fanns tid att genomföra ytterligare insamling av material.

Redan från början av undersökningen har det funnits en medvetenhet kring metodens brister. Sökandet efter specifika teman i texten kan leda till att väsentligt material kan hamna i skymundan, detta kan emellertid lösas genom att läsa texten förutsättningslöst (se Bryman, 2008:525). Föreliggande studie har en hermeneutisk utgångspunkt där förförståelsen har en betydande roll, på grund av detta har vi inte frångått vår förförståelse och materialet har på så sätt inte kunnat läsas förutsättningslöst. För att inte gå miste om eventuella betydelsefulla teman gjordes ett försök att minska denna problematik genom att börja läsa utvärderingarna i sin helhet för att få en kontextuell förståelse av materialet. Boréus och Bergström (2012:55b) menar på att detta tillvägagångssätt är ett bra sätt att skaffa sig en överblick över materialet innan kodningen tar vid. Ytterligare problematik med den valda metoden var att det kan finnas många olika tolkningsmöjligheter samt att det är forskaren som har tolkningsföreträde och utformar det som ska undersökas (Alvesson & Skoldberg, 2008:20). Kodningsschemat utgjordes utifrån egna tolkningar och det blev således endast vår tolkning som lyftes fram i analysen (Bryman, 2011:297). Under forskningsprocessen reflekterade vi över varför vissa tolkningar har gjorts av materialet och andra inte. I tolkningen av materialet har den egna förförståelsen, i studiens fall teorin, spelat en avgörande roll i tolkandet av materialet eftersom att teorin har varit utgångspunkten i analysen. Alvesson och Skoldberg (2008:20) skriver att det är av vikt för forskaren att reflektera över den tolkning som gjorts av materialet för att undersökningen ska hålla en hög kvalitet. En reflektion kan innebära en tolkning av tolkningen och blir en kritisk granskning av materialet och dess tolkningar. Forskningsprocessen medför en konstruktion av verkligheten, där vissa tolkningar lyfts fram medan andra hamnar i skymundan (ibid.).

Med en kvalitativ innehållsanalys med en hermeneutisk inspiration har den valda metoden till stor del bestått av tolkning. Vi har därför genom hela processen försökt vara medvetna om vårt tolkningsföreträde och hur detta har kunnat påverka studiens resultat och analys.

8.4 Studiens tillförlitlighet

Begreppet reliabilitet behandlar noggrannheten i räkning eller mätning i en undersökning (Bergström & Boréus, 2012:42a). Föreliggande studie har en kvalitativ utgångspunkt vilket innebär att kvantifiering av data inte är användbart. Bergström och Boréus (2012:42a) menar på att begreppet reliabilitet dock kan vidgas för att passa in även i studier där räkning och mätning inte är centralt. I undersökningens valda metod kan detta innebära att det bör finnas en noggrannhet i alla studiens delar, inte minst i tolkningsprocessen (Bergström & Boréus, 2012:42a). Då undersökningen utgår ifrån en kvalitativ innehållsanalys med inslag av hermeneutiken är tolkning något väldigt centralt. För att höja reliabiliteten i undersökningen har en beskrivning av tillvägagångssättet vid tolkningen av materialet förts på ett utförligt sätt. Bland annat har beskrivningar gjorts av vilka

teoretiska utgångspunkter som legat till grund för tolkningen. En beskrivning har även gjorts av frågorna till textens uppkomst och dess tillämpning samt är tolkningarna i analysdelen underbyggda med kärnfulla citat. Detta för att olika personer ska kunna genomföra undersökningen och komma fram till liknande resultat. Detta medför ett försök att hålla en god *intersubjektivitet* även om en fullständig *intersubjektivitet* i en kvalitativ studie anses orimligt på grund av den tolkning som görs (se Bergström & Boréus, 2012:43a).

Då undersökningen genomförs av två författare har vikt lagts vid tolkningen av materialet och att detta har skett på ett likartat sätt. För att uppnå reliabilitet i undersökningen har vi därför försökt vara medvetna om hur materialet har tolkats för att på så sätt minska felkällor vid analysen. Detta gjordes genom användning av kodning och kategorisering i bearbetning av materialet, för att tolkningarna skulle bli så samstämmiga som möjligt (se Bryman, 2011: 352). Att samma forskare får samma resultat av samma material vid olika tidpunkter innebär en annan aspekt av reliabiliteten, *intrasubjektivitet* (Bergström & Boréus, 2012:43a). Då förförståelsen, i detta fall teorin har varit utgångspunkten för analysen har vi som forskare kunnat föra liknande resonemang kring tolkningen av materialet. Det har funnits en medvetenhet kring tolkningsföreträdet och förförståelsen och hur detta har bidragit till en styrning över vad och hur materialet tolkades samt vilka resultat som presenterats. Detta grundas sig i att studien har en hermeneutisk utgångspunkt.

Som nämnts i tidigare avsnitt har materialet kritiskt granskats för att på så sätt göra studien mer tillförlitlig. Detta för att säkerställa att materialet är användbart för studien. Bergström och Boréus (2012:43a) lägger vikt vid källhantering vid studiet av texter.

Empirin i undersökningen består av offentligt publicerad material. Detta innebär att materialet inte begränsas av påverkans effekter (se Bryman, 2011:489). Som forskare har vi därmed inte möjlighet att påverka texternas innehåll utan endast hur materialet tolkas, förstås och förklaras.

Begreppet validitet innebär huruvida forskaren mäter det som är avsett att mäta. I denna undersökning har det konstant gjorts en avvägning kring hur de olika delarna i studien syftar till att svara på forskningsfrågan. Bergström och Boréus (2012:82b) förklarar att en bedömning av validitet avgörs beroende på om upplägget syftar till att svara på forskningsfrågan. Undersökningen har ett tydligt kapitel som behandlar hur analysen har gått till väga och hur resultatet har arbetats fram. Detta gör att läsaren får ta del av hela forskningsprocessen och därmed kan se hur vi som forskare har belyst syftet och svarat på forskningsfrågorna.

Undersökningens grad av validitet avgörs ofta i en textanalys av det urval som görs i undersökningen och om det utifrån de utvalda texterna är möjligt att svara på forskningsfrågan (Bergström & Boréus, 2012:41a). Då undersökningen utgår från ett målstyrt urval har empirin varit

behjälplig med att belysa studiens syfte. Studiens urval har bestått av noga övervägda urvalskriterier som har redovisats i tidigare avsnitt. Även mätverktyget spelar roll i frågan om validitet (Bergström & Boréus, 2012:40–41a). Mätverktyget i undersökningen består av de bearbetnings och analysfrågor (se bilaga 1) som har arbetats fram och ställts till utvärderingarna. Med hjälp av frågorna har en förståelse växt fram för vilken form av disciplinering och normalisering som inbegrips i Utvecklingsgarantin och Jobbgarantin för ungdomar.

Då föreliggande studie utgår ifrån utvärderingar som består av tolkningar och beskrivningar kommer detta givetvis ha en påverkan på undersökningens resultat. Detta då vi endast kan utgå ifrån en tidigare tolkning av åtgärderna och vad utvärderingarna har lyft fram. Som tidigare nämnts har varje utvärdering sitt specifika syfte och utgår därmed från sin specifika tolkningsram. Detta gör att utvärderingar inriktar sig på en viss typ av problematik som syftar till att förändra och/eller förbättra åtgärden. Det valda materialet används inte med intentionen att titta på åtgärderna i sig vilket utvärderingarna syftar till utan snarare på hur de tolkas och beskrivs. Det har funnits en medvetenhet hos oss som forskare att det som tas upp i utvärderingarna även styr denna undersökningens empiri. Detta ses dock inte som ett problem i denna studie då syftet inte är att studera åtgärderna i sig. Studien syftar snarare till att undersöka beskrivningar och tolkningar av åtgärderna utifrån disciplinering och normalisering som teoretiska utgångspunkter, med hjälp av utvärderingarna som empiri.

Undersökningen syftar till att förstå ett specifikt sammanhang eller social kontext. Det har tillämpats ett relativt litet empiri och undersökningen är begränsad till ett specifikt område. Det kan därför bli svårt att generalisera undersökningen till andra sociala miljöer eller situationer (se Bryman, 2011:352).

8.5 Bearbetning och analys av material

Vid bearbetningen och i analysen av valt material tillämpades en kvalitativ innehållsanalys. Kvalitativa innehållsanalysen är det mest vanliga sättet att kvalitativt analysera data. Metoden innebär sökandet efter bakomliggande teman i de utvärderingar som analyserats (se Bryman, 2011:505).

I bearbetningen av det valda materialet har kodning varit centralt. Kodning innebär att ordna materialet och synliggöra mönster i texterna som ska analyseras (Jönson, 2010:56). Det första steget vid bearbetningen av materialet var att läsa utvärderingarna i sin helhet för att få en kontextuell förståelse. Detta gjordes med anledning av att inte riskera att missa viktiga och relevanta teman i texterna. Om den första läsningen av utvärderingarna hade syftat till att söka efter specifika teman hade eventuella bakomliggande teman kunnat gå förlorade. Det kan också innebära att textens

helhet och betydelse tappas bort (se Bryman, 2011:526). Som tidigare har betonats har vi inte kunnat läsa materialet förutsättningslöst då studien har inspiration från hermeneutiken. Det andra steget innebar läsning av materialet ytterligare en gång för att parallellt anteckna återkommande, relevanta och grundläggande iakttagelser såsom nyckelord och teman. Detta steg var av vikt för att få fram betydelsefulla teman redan i ett tidigt stadium utifrån vår förförståelse. De utarbetade nyckelord och teman blev på detta sätt de första koderna (se Bryman, 2011:525–526). Det tredje steget innebar att skapa frågor till texten (se bilaga 1) utifrån de utarbetade koderna men även utifrån de teoretiska begrepp som används i studien, forskningsfrågorna samt syftet i undersökningen (se Boréus, 2011:135). Anledningen till skapandet av frågor till texten var för att säkerställa att betydelsefulla och relevanta begrepp och kategorier fångades upp. Frågorna till texten hade två syften, dels att vara behjälpliga till att bearbeta materialet ytterligare och dels som ett verktyg till analysen. Utvärderingarna lästes sedan med hjälp av frågorna. Utifrån frågorna till det valda materialet skapades ”nya” koder och kategorier. Fortsättningsvis markerades varje kod med en enskild färg vilket beskrivs som att manuellt koda sitt material (se Jönson, 2010:57). Detta gjordes för att enklare kunna särskilja på de respektive koderna. Detta innebar att den text i utvärderingarna som ansågs ha en koppling till någon av de färgade koderna markerades med kodens färg. Manuell kodning har på så sätt fungerat som ett verktyg för att bearbeta och analysera materialet (se Jönson, 2010:56). De ”nya” koderna utformades även i relation till de teoretiska begrepp som används i undersökningen. Detta för att tillförsäkra sambandet mellan koderna och undersökningens syfte.

I de olika steg som beskrivs ovan har de första koderna omarbetats och förnyats genom såväl frågor till texten som teoretiska begrepp. Denna process har på så sätt gjort att koderna är väl utarbetade och anpassade till studien. Framtagningen av koderna användes för att bearbeta materialet, de koder som togs fram användes sedan som analytiska verktyg för att analysera materialet. Koderna delades upp i två olika teman vilka var disciplinering och normalisering. De koder som utarbetades och användes i analysen var följande:

Disciplinering: *Aktivering, uppfostran, tillrättavisande, regelsystem, kontroll, straffmekanism, ersättningar, belöningar, rättigheter, skyldigheter, krav, motprestationer.*

Normalisering: *Kunskapslyft, arbete som norm, styrningspraktik, jobbsökaraktiviteter, mål med insatsen, arbetslinjen.*

Ovan har de olika koderna presenterats och processen för hur koderna har utformats och utarbetats har beskrivits. Koderna utgjorde sedan kärnan i den empiri som valdes att arbeta vidare med och sammanställdes som resultat i studien. Resultaten analyserades och tolkades sedan med hjälp av vår förståelse (teoretiska utgångspunkter) och relevant litteratur (tidigare forskning). Genom tolkning kunde vi på så sätt uppnå studiens syfte och besvara forskningsfrågorna.

8.6 Etiska överväganden

I studien har vissa etiska principer belysts och beaktats av oss som forskare.

Vetenskapsrådet (2009) menar att det ska finnas en balans mellan *forskningskravet*, att samhällets medlemmar har rätt till ny kunskap och bättre metoder, och *individskyddskravet*, att ingen människa ska komma till skada varken fysiskt eller psykiskt, känna sig förödmjukad eller kränkt.

Individskyddskravet kan delas upp i fyra olika krav: *informationskravet* som bygger på att forskaren ska informera deltagaren om syftet med studien. Deltagarna ska få reda på att deras medverkan är frivillig och att de när som helst kan hoppa av. *Samtyckeskravet*, deltagaren ska själv få bestämma huruvida de vill vara med i undersökningen. *Konfidentialitetskravet*, deltagarna har rätt att vara anonyma och deras personliga uppgifter ska behandlas med sekretess. *Nyttjandekravet*, de material som samlas in angående en viss individ ska endast användas till den specifika undersökningens syfte (Bryman, 2011:131–132).

Eftersom ingen direktkontakt med individer har förekommit och då undersökningen inte syftar till individers egna upplevelser kommer *informationskravet* inte vara aktuellt. Studien bygger på redan offentligt publicerat material. Detta innebär att inget tillstånd eller samtycke krävs för att studien ska vara etiskt korrekt varav *samtyckeskravet* inte har beaktats (se Bryman:2011: 142). Reflektion och fundering över *konfidentialitetskravet* gjordes innan materialet lästes eftersom vi inte hade någon insikt i utvärderingarnas innehåll. Det visade sig att några av utvärderingarna redogjorde för olika kommunalarbetares upplevelser av arbetet med åtgärderna. Kommunalarbetarnas namn redogjordes inte för utvärderingarna. Noggrannhet med att inte skriva ut namnet på kommunerna för att på så sätt ta hänsyn till ovanstående princip genomfördes dock. Ett resonemang kan dock föras kring detta då utvärderingarna är ett publicerat material för allmänheten, vilket innebär att materialet är till för alla, kommunernas namn finns således redan tillgängliga för allmänheten. Dock inte för den här undersökningens syfte. För att ta hänsyn till *nyttjandekravet* kommer informationen från det insamlade materialet endast användas till undersökningens syfte.

Studiens mål har varit en korrekt hållning gällande de etiska principer som redovisats ovan. Detta har försökts uppnå genom att behandla materialet och dess uppgifter respektfullt genom hela undersökningsprocessen. Under läsningen av utvärderingarna och vid bearbetningen av materialet har *individskyddskravet* ständigt funnits i åtanke.

9. Resultat och analys

Nedanstående avsnitt delas upp i två delar. Den första delen behandlar disciplinering utifrån de krav som ställs i åtgärderna. Den andra delen diskuterar disciplinering i relation till normalisering och hur åtgärderna kan förstås som en normaliseringsprocess. Under varje rubrik presenteras först en redogörelse av empirin som sedan följs av en analytisk del. Tillvägagångssättet valdes för att tydliggöra vad som är empiri och vad som är analys för att eliminera eventuella misstolkningar.

Analysen bygger på följande utvärderingar:

- *En jobbgaranti för ungdomar? Om arbetsförmedlingens ungdomsinsatser (Hall & Liljeberg, 2011)*
- *Kommunala arbetsmarknadsinsatser riktade till ungdomar mellan 18 – 24 år (Sibbmark & Forslund, 2005)*
- *Vad gör de i jobbgarantin för ungdomar? (Martinson & Sibbmark, 2010)*
- *En bro mellan utbildning och arbete – utvärdering av utvecklingsgarantin (Perjos, 1999)*
- *En på hundra – utvecklingsgarantins tredje år (Salonen & Angelin, 2000)*

Det valda materialet består som tidigare nämnts av utvärderingarnas beskrivningar och tolkningar av Utvecklingsgarantin och Jobbgarantin för ungdomar. Det är således detta som kommer redovisas i resultatdelen. I analysdelen kommer tolkning av det valda materialet ske utifrån de teoretiska utgångspunkter som tidigare presenterats samt litteratur som presenterats i tidigare forskning. De centrala begrepp vi kommer att utgå ifrån är: Tillrättavisande, belöning, straffmekanism, regelsystem, maktteknik, kontroll, övervakning, sanktioner, uppfostran, norm, och normaliseringsprocess.

9.1 Åtgärderna i sig som en sanktion

Resultat

Efter 90 dagar som arbetslös blir den unge inskriven i Utvecklingsgarantin/Jobbgarantin för ungdomar, vilket medför någon form av aktivering. Utifrån utvärderingarnas beskrivning framgår det att åtgärderna ses som en sistahandsåtgärd och inträdet i åtgärderna kan verka skrämmande för ungdomarna.

”Utvecklingsgarantin är något av en sistahandsåtgärd, då kommunens ansvar inte inträder förrän arbetsförmedlingen först har försökt att få ut den unge i reguljära arbeten, studier eller statliga åtgärder” (Salonen & Angelin, 2000:14)

”De positiva effekter som man har funnit på övergången till arbete verkar främst ha uppstått före programstart och kan därmed snarare tolkas som ”skrämseffekter” av ett förväntat programinträde än som positiva behandlingseffekter av att delta i programmen.” (Hall & Liljeberg, 2011:5).

Analys

Utifrån utvärderingarnas beskrivningar görs tolkningen att Utvecklingsgarantin och Jobbgarantin för ungdomar i sig kan förstås som en sanktion i form av tillrättavisande. Detta visar sig genom att ungdomarna i många fall ökar sitt arbetssökande innan inträde i åtgärden för att på så sätt undgå deltagande. I likhet med denna skrämseffekt presenterar Hornemann Möller (2009) motivationseffekten som en effekt av aktivering. Den arbetslösa anstränger sig mer för att hitta ett arbete när han/hon hotas med deltagande i en aktiveringsåtgärd.

Ovanstående resonemang kan således kopplas till antagandet om att åtgärden i sig kan innebära en form av tillrättavisande som syftar till att få ut den unge i arbete. Detta kan ses som en del av det disciplinerande samhället då åtgärderna är tänkt att skapa medgörliga och normaliserande individer (Nilsson, 2008:105). Åtgärderna disciplinerar på så sätt ungdomarna redan innan inträdet i åtgärden genom hot och tvång om deltagande och aktivering.

9.2 Krav som disciplinerings teknik

Resultat

I de åtgärderna som har undersökts har målet med insatsen varit densamma, den unge ska finna ett arbete, återgå eller påbörja studier. I utvärderingarna vi har tagit del av har kraven på individen framhållits som centrala. I utvärderingarna beskrivs kraven på individen genom aktivitet. Det kan innebära att ungdomen ska vara aktiv i någon form av åtgärd, detta i utbyte mot ersättning.

”Utvecklingsgarantin är en åtgärd som delvis bygger på att det finns kontroll i systemet. Kravet är att unga långtidsarbetslösa ska delta i åtgärden för att behålla sitt bidrag” (Perjos, 1999:58).

”Personer som tackar nej till att delta har inte rätt till ersättning.” (Hall & Liljeberg, 2011:3)

I utvärderingen skriven av Salonen och Angelin (2000) framkommer det att Utvecklingsgarantin är en åtgärd den unge inte kan tacka nej till. Ungdomen kan heller inte tacka nej till en specifik aktivitet då rätten till ersättning kan gå förlorad.

Utifrån utvärderingarna kan det utläsas att ungdomarna har en del andra krav, förutom att vara aktiva i åtgärden.

”För att få ersättning måste deltagaren skicka in en försäkran om aktivitetsstöd eller utvecklingsersättning till Försäkringskassan. Där ska varje dag som den unge varit närvarande, sjuk eller arbetat fyllas i. Blanketten ska undertecknas av den som anordnat programmet eller praktiken.” (Sibbmark & Martinson, 2010:6).

De ungdomar som är inskriva i åtgärden ska även träffas en gång i veckan för att skapa arbetsgemenskap och motivation (Sibbmark & Martinsson, 2010).

I utvärderingen skriven av Perjos (1999) framkommer det att kontrollen i åtgärderna varierade beroende på frivilligheten. Är man i behov av ekonomisk hjälp blir kontrollen och kraven högre.

”Socialbidragen har ingående kontroller av inkomst, social situation och ekonomisk situation. Arbetslöshetsersättningen har också kontroller av arbetssituationen, framför allt genom intyg från eventuell tidigare arbetsgivare eller intyg från utbildningsinstitution. I övrigt sker endast personligt intygande, ofta på heder och samvete, om att de förhåller sig på det sätt som man har uppgivit.”(Perjos, 1999:21)

Det framkommer även i utvärderingarna att åtgärderna ska ge den unga ett individuellt stöd i form av resursförstärkning för att kunna ta sig ut på arbetsmarknaden.

”Utvecklingsgarantin innebär att resurser tillförs för att ge unga långtidsarbetslösa eller de unga som riskerar långtidsarbetslöshet, möjlighet att hitta en väg ut på arbetsmarknaden. Det individuella stödet består framför allt av insatser som höjer utbildningsnivå och ger arbetslivserfarenhet” (Perjos, 1999: 5)

Analys

De beskrivna kraven i åtgärderna som exempelvis krav på deltagande och inlämning av försäkran om deltagande tolkas som en form av regelsystem. Detta innebär att ungdomen med hjälp av det tvång som reglerna medför måste delta i åtgärden för att få rätt till ersättning. Regelsystem ingår i begreppet straffmekanism, bryter man mot en regel ska detta tillrättavisas (Foucault, 1987:179). I åtgärderna genomförs detta genom indragen ersättning. Utifrån detta kan det utläsas att så länge den unge följer regelsystemet och på så vis är en lydlig medborgare träder inga sanktioner genom tillrättavisande in. Skulle den unga dock bryta regelsystemet träder straffmekanismen in och den unga blir då utsatt för sanktioner genom tillrättavisande i form av indragen ersättning. Den unge blir medveten om att han/hon har begått ett fel och avviker på så sätt från ordningen. Med hjälp av krav på ungdomarna i åtgärden kan den disciplinära makten på så sätt förstås genom regelsystem, instruktioner och tillsägningar där ungdomarna kan bli utsatta för det disciplinära straffets funktion i form av sanktioner. Milton (2006:34) beskriver aktivering som allt från ”hårda” krav på den arbetslösa motprestationer i form av arbetsinriktade aktiviteter för att erhålla bidrag till allt mer ”mjuka” sysselsättningsalternativ. De gemensamma för de uppsatta kraven i insatserna är att det ska förhindra långvarigt bidragsberoende och underlätta inträdet på arbetsmarknaden för den arbetslösa (ibid.). Arbetsförmedlingen som ansvarar för åtgärderna kan här förstås som institution som med hjälp av krav som disciplinära verktyg arbetar med att nå sitt mål att få ut ungdomar i arbetslivet (Foucault, 1987:216).

Ytterligare krav som beskrivs i utvärderingarna är att ungdomarna ska träffas en gång i veckan för att skapa arbetsgemenskap och motivation. Detta förstås genom att åtgärderna verkar för att synliggöra de individer som ska disciplineras samt studera och hämta kunskaper om individerna. Detta förstås som ett sätt att kontrollera, bedöma och kategorisera de arbetslösa ungdomarna. Kraven på ungdomarna skapar således en form av disciplinering då kraven möjliggör övervakning och kontroll av hur nyttiga respektive onyttiga individerna är. Informationen kan sedan användas för att ge sanktioner där syftet är att tillrättavisa det icke önskvärda beteendet (Foucault, 1987:188;221).

Det framgår även i utvärderingarna att kontrollen i åtgärderna varierar och är beroende på frivilligheten och den unges ekonomiska situation. Detta tolkas som att ju mer beroende den unga är av en myndighet desto mer kontrolleras ungdomen. Den disciplinära makttekniken lyser igenom även här, då den avvikande tillrättavisas med hjälp av regelsystem och kontroll och inordnas på så sätt med hjälp av den disciplinära straffmekanismen (Foucault, 1987:179). I detta avseende är det beroendet av en myndighet som är det avvikande och som ska tillrättavisas. Detta är en maktteknik som kanske inte är synlig men finns och kontrollerar under ytan. Backman (2011) menar på att den

disciplinära makten bland annat innebär studiet av människor, att samla in kunskap om olika individer genom övervakning och kontroll för att sedan fastställa vad som anses vara normalt och avvikande. Den disciplinära makten bygger sedan vidare på hur man ska kunna göra den avvikande normal. Inom den disciplinära makten blir således övervakning och kontroll ett sätt att forma individen. I utvärderingarna kan vi avläsa att detta görs genom att individen ska följa uppsatta krav. Nybom (2012) förklarar att teoretiskt sett ska aktiveringsinsatserna handla om kontroll respektive stöd. Jobbsökaraktiviteterna verkar dock främst stå för kontroll inom aktiveringspolitiken och brukar även förknippas med sanktioner. Författaren menar dock på att det har kommit att bli en förändring av den strikta aktiveringspolitiken med resursförstärkning som huvudmål, där individerna kan få jobberfarenhet och utbildning för att passa in på arbetsmarknaden (ibid.). Utifrån utvärderingarnas beskrivningar kan det tolkas att åtgärderna till viss del syftar till att få ut ungdomar i arbete med hjälp av resursförstärkning och individuellt stöd. Samtidigt kan det utläsas att det finns tydliga spår av kontroll, tvång och övervakning i åtgärderna.

9.3 Tid och rum som disciplinerings teknik

Resultat

Utifrån utvärderingarna framgår det att det i åtgärden Jobbgarantin för ungdomar är ett krav att ungdomarna ska vara i aktivitet på heltid, men att varken arbetsförmedlingen eller kompletterande aktörer har kunnat förmedla aktiviteter som motsvarar detta.

”En anvisning ska avse verksamhet på heltid.” (Martinson & Sibbmark, 2010:5)

”Att tidsåtgången är så låg i förhållande till målet torde dels bero på att den unge inte tagit (tillräckligt) eget ansvar för jobbsökandet, men måste också hänföras till anordnarna. Varken AF eller KA [kompletterande aktörer] har givit de unga aktiviteter som gör det möjligt att fylla sitt arbetsutbud utöver jobbsökande på egen hand. Eller lyckats aktivera ungdomarna att söka (ännu) fler arbeten.” (Martinson & Sibbmark, 2010:39)

Utifrån utvärderingen skriven av Martinson och Sibbmark (2010) framkommer det att ungdomarna har en sparsam kontakt med sina handläggare samtidigt som det ställs höga krav på ungdomarna att hitta ett arbete. Det framkommer av beskrivningen att åtgärden främst bestod av jobbsökande på egen hand.

”Kontakten med förmedlare eller handledare tycks även den relativt sparsam. En fjärdedel av deltagarna mötte sin handläggare eller förmedlare en gång i veckan eller oftare, och lika många hade telefon eller e-postkontakt med densamme. Men nästan hälften av ungdomarna mötte förmedlare mer sällan...” (Martinson & Sibbmark, 2010:38)

Analys

Utifrån utvärderingarnas beskrivning och tolkning av åtgärderna kan det utläsas att ungdomarna har en rättighet och en skyldighet att vara i aktivitet 40 timmar i veckan. Detta något som varken arbetsförmedlingen eller kompletterande aktörer har kunnat bistå med. De beskrivna rättigheterna, att vara i aktivitet 40 timmar i veckan finns således inte men skyldigheten att vara aktiv kvarstår. Ungdomarna ska delta i jobbsökaraktiviteter trots att Arbetsförmedlingen inte erbjuder några. Kravet blir således att den unge ska vara aktiv ett visst antal timmar trots att det inte finns någon aktivitet att tillgå, det blir därmed upp till den unge att ägna sig åt jobbsökaraktiviteter på egen hand. Att ungdomarna ska vara på plats i aktivitet 40 timmar i veckan kan förstås utifrån den disciplinära maktens hållpunkter. Detta innebär bland annat en rumslig och en tidlig uppdelning, där ungdomarna ska vara på en specifik plats som styrs utifrån tidsscheman (Nilsson, 2008:105–106). Detta påvisas i de beskrivande utvärderingarna genom att ungdomarnas skyldighet att vara aktiva 40 timmar i veckan, delta i gemensamma jobbsökaraktiviteter eller vara på praktik. I utvärderingarna kan det också utläsas att ungdomarna har en sparsam kontakt med handläggare och jobbsökaraktiviteter på egen hand är vanligast förekommande. Det finns således inga gemensamma aktiviteter för den unge att tillgå och på så sätt får den unge kanske inte den hjälp den är i behov av för att kunna ta sig ut på arbetsmarknaden. Vidare tolkas detta som att de krav som produceras utifrån den disciplinerande maktens hållpunkter i form av en rumslig och en tidlig uppdelning, snarare syftar till disciplinering och kontroll än att få ut ungdomar på arbetsmarknaden. Detta kan förstås som att det mest centrala i åtgärderna är att ungdomarna ska vara på plats en viss tid i åtgärden snarare än att etablera sig på arbetsmarknaden.

9.4 Treparsamtal och handlingsplan som disciplinerings teknik

Resultat

I både Utvecklingsgarantin och Jobbgaranti för ungdomar beskrivs det utifrån utvärderingarna att en handlingsplan ska upprättas senast inom 30 dagar som den unge blev aktuell hos arbetsförmedlingen. Inom Utvecklingsgarantin ska även ett trepartssamtal hållas.

”... handlingsplanen ska också utgöra en garanti för att åtgärder inte planeras över huvudet på ungdomarna och att insatsen verkligen kommer den unge till godo så långt det är möjligt. Ungdomarna får här med en reell chans att påverka insatsernas innehåll.” (Perjos, 1999:51).

I utvärderingen skriven av Perjos (1999) framkommer det dock att förutsättningarna för samtalen bestäms av arbetsförmedlingen. Det är handläggaren som håller i mötet och ställer frågorna. Trepårtssamtalen beskrivs som jobbiga för den unge, då denne ofta uppfattar samtalen som en form av kontroll eller förhör snarare än stöd och hjälp.

”Trepårtssamtal som förhör är med säkerhet inte lämpad för att underlätta att hitta rätt plats och rätt insats åt unga och ger inte förutsättningar för öppenhet och att diskutera framtida arbetsinriktning med utgångspunkt i individuella intressen.” (Perjos 1999:51).

”I övrigt var situationen [trepårtssamtalen] sådan att den inte uppmuntrade till öppna och förutsättningslösa samtal. Samtalets förutsättningar bestäms av arbetsförmedlingen (och kommun); tiden, lokalen och vad man ska prata om. Handläggaren ställer frågorna, skriver in svaren på sin dator och skärmen är dold för den unge.” (Perjos, 1999:52)

Analys

Johansson (2006) skriver att de individuella handlingsplanerna innebär att den arbetslösa ska underteckna ett avtal som beskriver vad som förväntas av honom/henne inom åtgärden. Om sedan dessa avtal bryts kan det leda till sanktioner för den arbetslösa. Handlingsplanen kan därmed ses som ett kontrakt som handlar om att styra den arbetslösas beteende. Författaren menar på att detta kan ses som ett nytt övervakningssystem som ska se till att den arbetslösa gör vad den ska och kontrollerar därmed individen. Det kan även ses som ett system som sporrar individerna att följa avtalet samtidigt som straff och sanktioner är nära relaterat till systemet.

Ur detta tolkas att åtgärden med hjälp av trepartssamtal och individuella handlingsplaner skapar en hierarkisk ordning (Nilsson, 2008:105). Handläggare eller coacher har tolkningsföreträde och bedömer individerna utifrån deras prestationer. Det är också utifrån dessa bedömningar det bestäms huruvida individen har följt de regelsystem eller instruktioner som är uppsatta och huruvida individen ska bli utsatt av en disciplinerande åtgärd eller inte. Avviker den arbetslösa från sin individuella handlingsplan kan den också bli utsatt för tillrättavisande för att återgå till ordningen och det normala i likhet med Nilssons (2008) förklaring till det disciplinära straffets funktion.

9.5 Ersättningssystem som disciplineringsteknik

Resultat

Vid beskrivningen av de ersättningar som ungdomarna får i Utvecklingsgarantin framgår det tydligt att ersättningen är baserad på vad ungdomen tidigare har gjort.

”Det [ersättningssystemet] är uppbyggt kring tre differentierade nivåer, utbildningsbidrag samt två olika utvecklingsersättningar. Dessa är relaterade till den försörjning och erfarenhet den unge hade med sig när de börjar i Utvecklingsgarantin.” (Salonen & Angelin, 2000:20)

De olika ersättningsnivåerna är beroende av ungdomens tidigare erfarenheter i arbetslivet men även vilken försörjning den unge hade innan han/hon påbörjade åtgärden. De ungdomar som har arbetat tidigare och är berättigade till arbetslöshetsförsäkring får ett aktivitetsstöd som motsvarar arbetslöshetsförsäkringen. De ungdomar som är berättigade försörjningsstöd (ekonomiskt bistånd) får en kommunal ersättning som motsvarar deras tidigare försörjningsstöd. De resterande ungdomar som inte har arbetat tidigare och därmed inte är berättigade arbetslöshetsförsäkring och som inte kvalificerar sig till försörjningsstöd får en statlig finansierad ersättning om 1 967 kr i månaden (Salonen & Angelin, 2000).

”Ungdomar får betalt med den summan de hade innan utvecklingsgarantin. De låses vid en låg alternativt en högre inkomst som de inte kan påverka med kompetens, ansvar eller prestation. Tidigare ersättning följer dem under ett år eller ännu längre, om de får fler perioder i utvecklingsgarantin” (Perjos, 1999 s. 83)

Även i beskrivningen av Jobbgarantin för ungdomar baseras de olika ersättningsnivåerna på tidigare erfarenhet och inkomst.

”Programdeltagarna får ersättning i form av aktivitetsstöd eller utvecklingsersättning. Aktivitetsstöd ges till personer som är berättigade till arbetslöshetsersättning. Beloppet baseras på deras tidigare inkomst... och trappas ner under arbetslöshetsperiodens gång.” (Hall & Liljeberg, 2011:9)

”Utvecklingsersättningen är betydligt lägre och ges till personer som inte har fyllt 25 år och som inte är berättigade till arbetslöshetsersättning” (Hall & Liljeberg, 2011:10)

Analys

Utifrån utvärderingarnas beskrivningar av åtgärdernas ersättningssystem kan de olika ersättningsnivåerna tydligt kopplas och tolkas utifrån både sanktioner och belöningar. Genom att ge den unge den lägsta ersättningsnivån visar systemet att individen inte har presterat tillräckligt och bör därmed tillrättavisas. Genom tillrättavisandet framhålls det avvikande vilket visar att individen inte följer normen. Att den unge inte har arbetat blir därmed det avvikande och den låga ersättningsnivån blir en sanktion i form av tillrättavisande, i likhet med det disciplinära straffets funktion (Foucault, 1987:180;181).

Utvärderingarnas beskrivningar påvisar även att den disciplinära makten inte bara används genom sanktion utan även genom belöning. Att den unge tidigare har arbetat innan det att han/hon tillträdde i åtgärden är något som värdesätts och genom detta belönas den unge med en högre ersättningsnivå.

I ovanstående resultat och analysavsnitt har vi nu påvisat olika disciplineringsmetoder som inbegrips i åtgärderna Utvecklingsgarantin och Jobbgarantin för ungdomar. De olika disciplineringsmetoderna har visats sig genom krav, ersättningssystem, tid och rum, trepartssamtal, handlingsplaner. Det har även visats sig att åtgärderna i sig kan förstås som en sanktion. Enligt de utvärderingar vi har tagit del av beskrivs det att syftet med åtgärderna är att ungdomarna ska få möjlighet att utveckla sin kompetens både vad gäller jobbsökningsmetoder men även genom att öka jobberfarenhet och motivation till studier. Kontroll, övervakning och tillrättavisande följer dock den unge i åtgärderna trots att detta inte är den egentliga avsikten för varken Utvecklingsgarantin eller Jobbgarantin för ungdomar. Vi har också visat på hur belöningar kan vara en disciplineringsmetod trots att detta inte beskrivs som något vanligt förekommande i åtgärderna.

Vi kommer nu fortsätta analysen med att diskutera normaliseringsprocessen i åtgärderna och hur normalisering kan sättas i relation till disciplinering.

9.6 Arbeta som norm – normalisering som en del av disciplineringen

Resultat

I utvärderingen skriven av Martinson och Sibbmark (2010) framkommer det att åtgärden ska täcka den unges arbetsutbud och att fokus ska läggas på jobbsökaraktiviteter. Målet är att den unga ska finna ett arbete eller återgå till studier.

”Jobbgarantin ska ge den unga arbetssökande en vardag där alla aktiviteter är inriktade på att finna arbete. Samtal, gruppaktiviteter, övningar, arbetsuppgifter och kontakter med arbetsgivare ger en jämn och hög arbetstakt” (Martinson & Sibbmark, 2010:6-7).

”Utvecklingsgarantin är en åtgärd som med individuellt riktade insatser ska ge den unga långtidsarbetslösa hjälp att hitta en plats i arbetslivet eller i en kompetenshöjande åtgärd. Utvecklingsgarantin innebär att resurser tillförs för att ge unga långtidsarbetslösa eller de unga som riskerar långtidsarbetslöshet, möjlighet att hitta en väg ut på arbetsmarknaden.” (Perjos, 1999:5)

”syftet [med Utvecklingsgarantin] var särskilt att fånga upp de ungdomar som är minst attraktiva på arbetsmarknaden och dåligt motiverade att söka arbeten eller utbildningar” (Salonen & Angelin, 2000:9)

Analys

Arbetslösheten anses endast avvikande i de sammanhang där arbete och egen försörjning är normen (Johansson, 2007). Johansson (2006) skriver i likhet med Junestav (2008) att tydliggörandet av arbetslinjen blivit mer central under de senaste decennierna. Utvecklingsgarantin och även Jobbgarantin för ungdomar kan därmed förstås som en intensifiering av arbetslinjen.

Utifrån citaten ovan tolkas att åtgärdernas främsta syfte är att få ut ungdomarna på arbetsmarknaden och att de olika aktiviteterna har fokus på arbetssökande. Åtgärderna förstås här som en normaliseringsprocess då åtgärden syftar till att göra den avvikande arbetslösa ungdomen till ”normal” genom arbete (se Östnäs, 2007). Detta förstås även utifrån Foucaults resonemang om normalisering. En process där ungdomarna blir korrigerade, bedömda och jämförda som syftar till att göra avvikelserna synliga (Nilsson, 2008:90). På så sätt blir normaliseringen ett hjälpmedel att rätta till och inordna ungdomarna i det som anses vara normalt, att arbeta för sin försörjning. Johansson (2007) skriver att vara en del av en ungdomsåtgärd kan ses som en normaliseringsprocess där avvikande arbetslösa ungdomar ska närma sig de ”normala” som att ha ett lönearbete. De ungdomar som inte sköter sig utifrån de rådande normerna i åtgärden stämplas som avvikare (ibid.). Den disciplinära makten har en hierarkisk struktur som bygger på att den med makt observerar den som disciplineras, makthavaren skapar i sin tur normaliserande omdömen (Nilsson, 2008:106). Utifrån utvärderingarnas tolkningar och beskrivningar görs tolkningen att det är handläggarna i åtgärderna som har ett tolkningsföreträde gentemot ungdomarna. Detta genom att det är handläggarna som övervakar och kontrollerar den unge. Normaliseringen verkar på så sätt genom disciplineringen och åtgärderna förstås därmed som en normaliseringsprocess.

9.7 Resursförstärkning som normalisering

Resultat

I de utvärderingar som analyserats har resursförstärkning, i form av olika aktiviteter varit ett återkommande tema. Resursförstärkning som begrepp syftar till att få den unga att bli attraktiv på arbetsmarknaden genom studier, arbetslivserfarenhet eller en kombination av dem båda.

”UGA- deltagarna [deltagare i Jobbgarantin för ungdomar] kan gå en kortare arbetsmarknadsutbildning som inte är längre än sex månader. Det ska också finnas möjligheter att gå teoretiska utbildningar som underlättar för den unge att påbörja eller gå tillbaka till studier” (Martinson & Sibbmark, 2010:6)

”Utvecklingsgarantin innebär att resurser tillförs för att ge unga långtidsarbetslösa eller de unga som riskerar långtidsarbetslöshet, möjlighet att hitta en väg ut på arbetsmarknaden. Det individuella stödet består framför allt av insatser som höjer utbildningsnivå och ger arbetslivserfarenhet.” (Perjos, 1999:5)

”Målet är att ungdomarna ska finna ett arbete alternativt återgå till eller påbörja studier” (Martinson & Sibbmark, 2010:1)

I utvärderingen skriven av Martinson och Sibbmark (2010) beskrivs det att Jobbgarantin för ungdomar ska ge arbetssökande ungdomar en vardag som innebär aktiviteter som är strikt inriktade på att finna arbete. I likhet med detta beskriver Perjos (1999) att Utvecklingsgarantin ska innehålla kompetenshöjande verksamhet som ska bidra till att ungdomarna omedelbart eller på sikt ska kunna bli självförsörjande.

Analys

Utifrån de ovanstående citaten utläses det att en betydande del i åtgärderna är att den unge ska öka sina kunskaper genom såväl praktik som teoretiska utbildningar. Detta förstås som att ungdomarna ska gå från att vara arbetslösa till att hitta ett arbete med hjälp av nya kunskaper och erfarenheter som gör att hon/han passar in på arbetsmarknaden. Östnäs (2007) skriver att normaliseringsprocessen kan ses som att återinföra den avvikande till samhällets normsystem. Åtgärderna kan här förstås som att den unga arbetslösa ska genomgå en process där individen bör gå från att vara arbetslös till att bli mer attraktiv på arbetsmarknaden och därmed bli en del av samhällets arbetsnorm. Resursförstärkningen som åtgärden innebär tolkas på så sätt som en

normaliseringsprocess som får den unge att frångå sitt avvikande beteende till att passa in i samhällets norm genom arbete.

9.8 Åtgärderna som styrmedel och uppfostran mot normalisering

Resultat

I utvärderingarnas beskrivning av åtgärderna framkommer det att åtgärderna tolkas som ett styrmedel för att få ut ungdomarna på arbetsmarknaden. Det framkommer även att ungdomarna får bristfällande information angående åtgärderna de anvisas till.

”Bland de långtidsarbetslösa är det ungdomarna som framför andra grupper blivit föremål för aktiverande villkorande sysselsättningar. Utvecklingsgarantin blev alltså ett styrmedel för att kunna föra ut ungdomar i arbetslivet.” (Angelin & Salonen, 2000:13)

”Ungdomarna blir hänvisade till en plats, en tid och en person. Skillnaderna finns på ett konkret plan, de träffar olika handläggare och de går till olika platser och därmed försvårar det för dem att förstå hur organisationerna arbetar och att förstå sitt samhälle. Det gör det också svårare att se ansvarsfrågor och kunna klaga eller ifrågasätta den verksamhet de deltar i.” (Perjos, 1999:48)

Det framkommer i utvärderingarna att det finns en risk att den unge inte kommer kunna påverka sin situation för att de inte får tillräckligt med information och vet således inte vilka krav som kan ställas på myndigheten. Det framkommer även att fokus ska läggas på individuella handlingsplaner och stöd till den unge (Perjos, 1999).

I utvärderingen skriven av Perjos (1999) förklaras det att det är den unges ansvar och skyldighet att själv ta reda på information som är av betydelse. Det är således av vikt att den unge själv ska vara aktiv för att få information.

Analys

Åtgärden ska ge den unge de verktyg som behövs för att hitta ett arbete och på så vis normaliseras. Utifrån ovanstående citat görs tolkningen att ett av åtgärdernas syfte är att styra ungdomarna mot samhällsnormen vilket i denna kontext innebär att arbeta.

De professionellas gemensamma mål är att göra den arbetslösa ”normal” och inte endast i det avseendet att finna ett arbete. Den arbetslösa ska normaliseras även socialt, psykologiskt och ekonomiskt och finns det inget arbete att tillgå ska den arbetslösa aktiveras i form av studier eller

sysselsättning som ett andra alternativ (Johansson, 2007). Åtgärden förstås således som en normaliseringsprocess och ett styrmedel som för den unge till ett önskat mål i form av arbete.

I utvärderingarnas beskrivningar av åtgärderna framkommer det att den unga inte får tillräckligt mycket information för att kunna veta vilka rättigheter och skyldigheter de har. Detta tolkas som att det blir svårt för den unge att påtala eventuella brister i åtgärden och själv kunna styra aktiveringen mot ett eget mål. Utifrån ovanstående resonemang blir det tydligt att individen inte får någon möjlighet att styra sin situation utifrån sig själv. Ungdomen blir styrd av åtgärden på grund av bristen på information av åtgärdens egentliga syfte och uppbyggnad. Ungdomarna har heller inte något val än att bli styrda av åtgärderna då det annars finns en risk för en indragen ersättning.

I ovanstående resultatdel beskrivs det att det är av vikt att den unge själv ansvarar för att erhålla information som är av betydelse och på så vis vara aktiv i åtgärden. Detta tolkas som en form av uppfostran då meningen är att den unge ska börja ta ansvar. Vidare tolkas det att syftet med uppfostran är ett sätt att normalisera den unge för att passa in på arbetsmarknaden. Genom åtgärdens uppfostringsteknik blir målet att ändra den unges beteende och få ut ungdomen i arbete. Detta kan också förstås utifrån Foucaults resonemang om uppfostran som sker genom instruktioner och regelsystem och är en del av den disciplinära maktens hållpunkter (Nilsson, 2008:105–106).

I analysen ovan har ett resonemang förts kring hur åtgärderna kan ses som en normaliseringsprocess. Utifrån arbete som norm har vi påvisat hur åtgärderna genom olika disciplineringsmetoder försöker forma individen till att bli en del av den samhälleliga normen. Vi har därmed visat på att resursförstärkning, styrning och uppfostran är delar av normaliseringsprocessen som syftar till att få ut individerna på arbetsmarknaden.

10. Sammanfattning och avslutande diskussion

I följande avsnitt kommer en sammanfattning av de slutsatser som studien pekar på. Studien kommer sedan avslutas med en diskussion rörande studiens relevans för forskning inom socialt arbete och vad som kan haft en påverkan på studiens resultat och analys. Avsnittet avslutas med förslag på fortsatt forskning inom området.

10.1 Sammanfattning

Syftet med studien var att förstå den form av disciplinering och normalisering som inbegrips i Utvecklingsgarantin och Jobbgarantin för ungdomar. Utifrån syftet har tre frågeställningar utformats vilka har varit grundläggande utgångspunkter i undersökningen.

I analysavsnittet har samtliga frågeställningar besvarats. De centrala och återkommande begrepp som uppkommit i analysen har lyfts fram i relation till frågeställningarna. Studien har påvisat att det finns likheter mellan Foucaults teori om disciplinering och åtgärdernas form av disciplinering. Det som däremot skiljer de olika disciplineringsformerna åt är straffens innebörd. Sanktioner kan vara större eller mindre, i Foucaults teori verkar straffen och sanktionerna vara betydligt större som exempelvis i form av frihetsberövning och särskiljandet på vi och dem. I Utvecklingsgarantin och Jobbgarantin för ungdomar har straffen snarare bestått av mindre sanktioner i form av tillsäningar, indragen ersättning och ökad kontroll av de ungdomarna som varit utsatta för tillrättavisanden. Kanske har detta att göra med det faktum att Foucaults teori till viss del handlar om en uteslutningsmekanism, där individerna stängs ute från samhället. Åtgärderna syftar däremot till att föra ut ungdomarna i samhället och ut på arbetsmarknaden för att därmed bli en del av normen. Åtgärderna kan således tolkas som en del av det disciplinerande samhället som är till för att skapa lydiga, medgörliga och normaliserande individer.

Utifrån studiens två första frågeställningar kan sanktioner och belöningar förstås som en form av disciplinering. Vilka bland annat uppstår genom de krav som ställs på ungdomarna i Utvecklingsgarantin och Jobbgarantin för ungdomar. Kraven på ungdomarna visar sig genom de regelsystem och instruktioner som återfinns i åtgärderna. I studien har regelsystemen bland annat baserats på tid och rum, där ungdomen ska vistas i en viss lokal i ett visst antal timmar samt genom handlingsplaner som upprättas genom individuella regler och instruktioner som ska efterföljas. För att kunna följa upp huruvida ungdomarna följer de regelsystem som är uppsatta krävs det kontroll och övervakning i systemet. Sanktioner träder således in när ungdomarna bryter mot regelsystemen i form av bland annat indragen ersättning, vilket visar på det disciplinära straffets funktion. Studien påvisar även att åtgärderna i sig kan förstås som en sanktion genom att tvinga in de unga i aktivering för att få ut dem på arbetsmarknaden. Att delta i åtgärden kan därmed förstås som ett tillrättavisande i sig. Utifrån studien konstateras att sanktioner genom tillrättavisande är ett av de begrepp som har dominerat och varit genomgående i vår tolkning och analys. Undersökningen gjorde det tydligt att åtgärderna använde sig av sanktioner oftare än belöningar gentemot de arbetslösa ungdomarna. I beskrivningarna av åtgärderna återfanns endast i enstaka fall belöningar som en form av disciplinering. Belöningen verkade endast uppstå för de ungdomar som arbetat innan de blev arbetslösa, detta genom att de ungdomarna erhöll en högre ersättning. Åtgärderna i sig bygger på regelsystem, instruktioner och tillsäningar som regleras via sanktioner, samtidigt om det finns inslag av belöningar i systemet. Både sanktioner och belöningar förstås därför som en form av disciplinering i Utvecklingsgarantin och Jobbgarantin för ungdomar.

Den tredje frågan berör normalisering och studien påvisar att Utvecklingsgarantin och Jobbgarantin för ungdomar kan ses som en normaliseringsprocess utifrån att de kraven som ställs på ungdomarna är till för att göra den avvikande normal. Detta görs genom observationer av deltagarna vars huvudmål är att korrigera deras beteende. I åtgärderna används ett antal tekniker som ska ge resursförstärkning till ungdomarna. Dessa syftar till att ge kunskap och arbetslivserfarenhet för att kunna passa in på den rådande arbetsmarknaden. Studien har även påvisat att normalisering sker genom en viss styrningsteknik som ibland kan innebära brist på information gentemot deltagarna. Detta kan sin tur leda till att ungdomarna endast följer de instruktioner som finns i åtgärden utan att det ges möjlighet att utveckla egna tankar och åsikter om sin framtid. Åtgärden kan därför förstås som en insats som syftar till att forma individer på det sätt som betraktas normalt samtidigt som det är upp till deltagarna att själva förse sig med den information som är nödvändig. Det framgår således som en spänning mellan åtgärdernas syfte att forma individen samtidigt som det ställs krav att vara en självständig deltagare. Uppfostran har även påvisats vara en del av normaliseringsprocessen som också kan sättas i relation till disciplineringen. Genom disciplineringens tillrättavisning, tillsägningar och instruktioner förs ungdomarna in i samhällets norm och förhoppningsvis ut på arbetsmarknaden. Åtgärderna kan förstås som en normaliseringsprocess som formas av disciplinens makttekniker då åtgärderna syftar till att föra in de avvikande till samhällets normsystem. På så vis hänger disciplinering och normalisering även ihop och bör således förstås som en helhet.

10.2 Avslutande diskussion

Föreliggande studie har relevans för socialt arbete då ungdomsarbetslöshet är ett stort socialt problem i dagens samhälle eftersom det är svårt för ungdomar att sig ut på arbetsmarknaden (SOU 2013: 74) . Genom att undersöka beskrivningar och tolkningar av Utvecklingsgarantin och Jobbgarantin för ungdomar kan vi få en bild av hur det sociala arbetet med att få ut ungdomar på arbetsmarknaden uppfattas och beskrivs.

Studiens valda metod har till stor del inneburit tolkning av texter. Tolkningen innebär att vi som författare inte har tagit avstånd från vår förförståelse. Detta eftersom studien har hämtat inspiration från hermeneutiken och förförståelsen bestod av teorin. I undersökningen har dock ett försök att ta avstånd från subjektiva tankar kring åtgärderna gjorts. Vår förkunskap om Utvecklingsgarantin och Jobbgarantin för ungdomar har innan studiens början varit små, vilket har gjort att vi till viss del kunnat förhålla oss objektiva . Arbetsmarknadspolitik i stort är dock någonting som berör de flesta medborgare och det har därmed varit svårt att helt koppla ifrån det subjektiva tänkandet kring hur denna politik fungerar. Vi har dock inte haft några negativa erfarenheter av arbetsmarknadspolitik

och har aktivt försökt att jobba objektivt för att slutsatserna i studien ska kunna bli tillförlitliga och inte styrda utifrån oss som forskare och våra subjektiva värderingar. Något som ytterligare bör beaktas i relation till studiens slutsatser är det empiri som ligger till grund för undersökningen. Utvärderingarna har getts i uppdrag av regering/riksdag vilket innebär att utvärderingarna har haft ett specifikt politiskt intresse vilket kan ha färgat utvärderingarnas huvudsakliga syfte. Utvärderingarna har sina specifika syften och mål vilket innebär att den empiri vi har utgått ifrån endast belyser vissa aspekter av åtgärderna. Det finns således aspekter av Utvecklingsgarantin och Jobbgarantin för ungdomar som inte behandlas i föreliggande studie. Viktigt att poängtera är således att studiens slutsatser är beroende av den empiri som vi har tagit del av och vilka aspekter som har lyfts fram i utvärderingarna.

Studien syftar till en specifik social kontext vilket innebär att studien inte är generaliserbar. Undersökningen har även utgått från ett specifikt syfte och specifika frågeställningar, vilket har medfört att vi belyser ett visst perspektiv av åtgärdernas funktion. Hade fler perspektiv tillämpats hade studiens antagligen fått en mer nyanserad bild och slutsatserna hade därmed kunnat se annorlunda ut. Att studiens utgångspunkt är en kvalitativ innehållsanalys med en hermeneutisk inspiration innebär också att centrala delar som relaterar till syftet lyfts fram. Det finns således andra viktiga aspekter i texterna som inte ryms i föreliggande studie och som kanske hade spelat roll för en bredare syn av åtgärderna. Det skulle således vara intressant att fortsätta undersöka åtgärderna från andra perspektiv. Att lyfta fram deltagarnas erfarenheter och kunskaper kring disciplinering och normalisering skulle kunna vara en intressant fortsatt inriktning av studien. Det skulle även kunna vara intressant att ta reda på handläggare och coachernas syn på åtgärdernas funktion. Att studera vad utvärderingarna i sig har för funktion vad gäller att fortsätta bedriva disciplinerande och normaliserade verksamheter skulle också kunna vara en intressant ingång till fortsatta studier, vad spelar utvärderingar för roll för det fortsatta arbetet med arbetslösa ungdomar?

11. Referenser

Litteratur

Ahrne, G. & Svensson, P. (2011) ”Kvalitativa metoder i samhällsvetenskapen”. I Ahrne, G. & Svensson, P. (red): *Handbok i kvalitativa metoder*. Stockholm: Liber AB.

Alvesson, M & Sköldbberg, K. (2008) *Tolkning och reflektion – vetenskapsfilosofi och kvalitativ metod*. Lund: studentlitteratur AB.

Angelin, A (2009) *Den dubbla vanmaktens logik – en studie om långvarig arbetslöshet och socialbidragstagande bland unga vuxna*. Lund: Lunds universitet. Socialhögskolan.

Backman, C. (2011) ”Övervakning i kontrollsamhällena”. I Larsson, B. & Engdahl, O. (red): *Social kontroll – Övervakning, disciplinering och självreglering*. Malmö: Liber AB.

Bergström, G & Boréus, K. (2012b) ”Innehållsanalys”. I Bergström, G & Boréus, K (red.): *Textens mening och makt – metodbok i samhällsvetenskaplig text och diskursanalys*. Lund: Studentlitteratur AB.

Bergström, G & Boréus, K. (2012a) ”Samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys”. I Bergström, G & Boréus, K (red.): *Textens mening och makt – metodbok i samhällsvetenskaplig text och diskursanalys*. Lund: Studentlitteratur AB.

Blomberg, S. & Schröder, L (1999) ”vilka ungdomar blir arbetslösa”. I Gullberg, A. & Börjesson, M.(red), *I vuxenlivets väntrum*. Umeå: Boréa.

Boréus, K. (2011) ”Texter i vardag och samhälle”. I Ahrne, G & Svensson, P. (red): *Handbok i kvalitativa metoder*. Stockholm: Liber AB.

Bryman, A. (2011) *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö: Liber AB.

Börjesson, M & Gullberg, A (1999) ”Inledning”. I Gullberg, A. & Börjesson, M.(red), *I vuxenlivets väntrum*. Umeå: Boréa.

Esaiasson, P, Gilljam, M, Oscarsson, H & Wängnerud, L. (2012) *Metodpraktikan – konsten att studera samhälle, individ och marknad*. Stockholm: Norstedts Juridik AB.

Forslund, A & Nordström Skans, O 2006: 5 (*Hur*) hjälps ungdomar av arbetsmarknadspolitiska program för unga? Uppsala: Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering.

Foucault, M (1987) *Övervakning och straff*. Lund: Arkiv förlag.

Hammer, T (2003) ” Concluding remarks.” I Hammer, T (red): *Youth unemployment and social exclusion in Europe – a comparative studie*. Bristol: The Policy Press.

Hornemann Möller, I.(2009) ”Teman i europeisk aktiveringsforskning”. I Johansson, H. & Hornemann Möller, I. (red): *Aktivering - arbetsmarknadspolitik och socialt arbete i förändring*. Malmö: Liber AB.

Johansson, H (2006). *Svensk aktiveringspolitik i nordiskt perspektiv*. Stockholm: Regeringskansliet.

Johansson, K. (2007). ”Arbetsmarknadspolitik som välvilja, maktutövning och styrning. I Lövgren,

S & Johansson, K.(red): *Viljan att styra*. Lund: Studentlitteratur

Junestav, M. (2008) ”Arbetslinjen i sociallagstiftningen – från nödhjälp till aktivitetsgaranti.” I Swärd, H. & Egerö, M-A. (red): *Villkorandets politik – fattigdomens premisser och samhällets åtgärder – då och nu*. Malmö: Égalité

Jönsson, H (2010). *Sociala problem som perspektiv - En ansats för forskning socialt arbete*. Malmö: Liber AB.

Jönsson, L & Starrin, B. (1998). *Ett annat liv- En studie av arbetslöshetens konsekvenser bland arbetslösa i Skåne*. Lunds universitet. 1998:5. Meddelande från socialhögskolan.

Karlsson, O. (1999) *Utvärdering – mer än metod – en översikt*. Stockholm: Svenska kommunförbundet.

Milton, P. (2006). *Arbete istället för bidrag? – om aktiveringskraven i socialtjänsten och effekten för de arbetslösa bidragstagarna*. Acta Universitatis Upsaliensis. Digital Comprehensive Summaries of Uppsala Dissertations from the Faculty of Social Sciences 12. 87 pp. Uppsala. ISBN 91-554-6491-2.

Mossberg, R. (1991) *Distans och närhet – förutsättningar och möjligheter för det sociala arbetets organisering och disciplinering*. Täby: Akademitryck AB.

Nilsson, R (2008) *Foucault – en introduktion*. Malmö: Égalité.

Nybohm, J. (2012) *Aktivering v socialbidragstagare – om stöd och kontroll i socialtjänsten* Stockholm: Stockholms universitet. Institutionen för socialt arbete.

Proposition 2006/07:118.

Rantakeisu, U., Starrin, B., Hagquist, C. (1996) *Ungdomsarbetslöshet – vardagsliv och samhälle*. Lund: Studentlitteratur

Salonen, T & Ulmestig, R (2004). *Nedersta trappsteget. En studie om kommunal aktivering*. Växjö: Växjö universitet. Institutionen för vårdvetenskap och socialt arbete.

Socialstyrelsen (2010) *Social rapport 2010*. Stockholm: Socialstyrelsen.

SOU 2010:88 *Vägen till arbete - Arbetsmarknadspolitik, utbildning och arbetsmarknadsintegration* Stockholm: Finansdepartementet.

SOU 2013:74 *Unga som varken arbetar eller studerar – statistik, stöd och samverkan*. Stockholm: Utbildningsdepartementet.

Strandh, M. & Nordlund, M. (2008). Active Labour Market Policy and Unemployment Scarring: A Ten-year Swedish Panel Study. *Journal of Social Policy*, 37, pp 357-382
doi:10.1017/S0047279408001955.

Svensson, K (2007) ”Normer, normalitet och normalisering” I Svensson, K (red). *Normer och normalitet i socialt arbete*. Lund: studentlitteratur.

Thurén, T. & Strachal, G. (2011) *Källa: Internet – att bedöma information utifrån källkritiska principer*. Malmö: Gleerups utbildning AB.

Thurén, T. (2013). *Källkritik*. Stockholm: Liber AB.

Ungdomsstyrelsens skrifter 2008:1 *En andra chans! – utvärdering av ideella navigatorcentrum för unga*. Stockholm ungdomsstyrelsen.

Vetenskapsrådet (2009) ”Forskningsetiska principer inom humanistisk – samhällsvetenskaplig forskning”. Stockholm: Vetenskapsrådet

Åström, K (2008) ”1918- års fattigvårdslag – mellan social kontroll och sociala rättigheter.” I Swärd, H & Egerö, M-A (red): *I villkorandets politik – fattigdomens premisser och samhällets åtgärder – då och nu*. Malmö: Égalité.

Östnäs, A (2007) ”Norm och normalisering inom handikappvetenskap och handikappidrott. I Svensson, K (red): *Normer och normalitet i socialt arbete*. Lund: Studentlitteratur.

Empiri

Angelin, A & Salonen T. 2000:23 *En på hundra – utvecklingsgarantins tredje år*. Stockholm: Ungdomsstyrelsen.

Hall, C & Liljeberg, L. 2011:1 *En jobbgaranti för ungdomar? - om arbetsförmedlingens ungdomsinsatser*. Uppsala: Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering.

Martinsson, S & Sibbmark, K. 2010:22 *Vad gör de i en Jobbgaranti för ungdomar?* Uppsala: Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering.

Perjos, S. 1999: 15 *En bro mellan utbildning och arbete – utvärdering av utvecklingsgarantin*. Stockholm: Socialstyrelsen.

Sibbmark, K & Forslund, A. 2005:9 *Kommunala arbetsmarknadsinsatser riktade till ungdomar mellan 18 – 24 år*. Uppsala: Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering.

Internetsidor

Arbetsförmedlingen (2014) ”Om oss” (elektronisk) *Arbetsförmedlingens officiella hemsida* <<http://www.arbetsformedlingen.se/Om-oss/Var-verksamhet/Allmant-om-oss.html>> (141114)

IFAU (2014) ”Om IFAU” (elektronisk) *IFAU: s officiella hemsida* <<http://www.ifau.se/sv/Om-IFAU/>>(141114)

Statistiska centralbyrån (2014) ”Unga som varken arbetar eller studerar”(elektronisk) *SCB statistiska centralbyråns officiella hemsida* <http://www.scb.se/sv_/Hitta-statistik/Statistik-efter-amne/Arbetsmarknad/Arbetskraftsundersokningar/Arbetskraftsundersokningarna-AKU/23265/23272/Tvarsnittsdata---originalvarden-ej-sasongsrensad/375000/> (141229)

Statistiska centralbyrån (2014) ”Sverige under EU-snittet för unga som varken arbetar eller studerar” (elektronisk) *SCB statistiska centralbyråns officiella hemsida*. <www.scb.se/sv_/Hitta/statistik/Artiklar/Sverige-under-EU-snittet-for-unga-som-varken-arbetar-eller-studerar/> (141028).

Bilaga 1

Frågor till utvärderingarna

Bearbetande frågor:

- Vilka regler finns det inom de båda åtgärderna, Utvecklingsgarantin och Jobbgarantin för ungdomar?
- Vilka krav ställs på ungdomarna i åtgärderna?
- Vilka skyldigheter finns det för ungdomarna i åtgärderna?
- Hur skiljer sig ersättningarna åt och vad grundar sig detta på?
- Vilken ny kunskap är det tänkt att ungdomarna ska få genom åtgärderna?
- Hur ser processen ut för den unge arbetslösa i åtgärderna?

Analyserande frågor

- På vilket sätt anpassas den unge för att passa in i samhället genom åtgärderna?
- Hur uppmuntras individerna i åtgärderna?
- Hur kontrolleras ungdomarna i åtgärderna?
- Vilka sanktioner finns det?
- Vilka belöningar finns det?
- På vilket sätt kan åtgärderna ses som en uppfostran för ungdomarna?
- Hur normaliseras ungdomarna genom deras individuella handlingsplaner?